

No. 68-69 Biblioteca „LUMEN“ 30 bani

H. SUDERMANN

Nunta Yolanthei

TRADUCERE DE

MIHAIL NEGRU

SUDERMANN

Editura „LUMEN“, - București
7, Str. Calonfirescu, 7

Depozitul general: A. Horovitz, Str. Doamnei No. 16

BIBLIOTECA „LUMEN“

Inființată la 15 Septembrie 1908

Scopul acestei Biblioteci este de a populariza micile CAPODOPERE ale celor mai renumiți scriitori străini și români.

Intr'un format atrăgător și tipărită cu îngrijire, Biblioteca „LUMEN“ apare în fiecare săptămână și costă:

Un număr 15 bani

Fiecare număr conține o serie completă

Numere apărute :

* 1.—Emile Zola	Sângele
2.—Max Nordau	Psychologia Zeflemelei
3.—Maxim Gorki	Omul (poem filozofic)
* 4.—Camille Flammarion	Știința și Cugetarea omenească
* 5.—L. Tolstoi	Viața, Amorul, Fericirea
* 6.—François Coppee	Copil de suflet
* 7.—Guy de Maupassant	Un fiu criminal. Protectorul
* 8.—D. Teleor	Eminescu intim
9.—Mark Twain	Furtul elefantului alb
10.—C. Dobrogeanu-Gherea	Taras Șevcenco
11.—Edgar Poë	Cărăbușul de aur
* 12.—M. G. Saphir	Nuvelete umoristice
13.—F. M. Dostoievski	Nunta, și alte nuvele
* 14.—Maxim Gorki	Iubita (26 și una)
* 15.—N. Vaschide	Ce sunt visurile ?
16.—L. Andreiev	Minciuna. — Căinele
17.—D. Teleor	80 epigrame și 4 schițe umoristice
18.—H. Heine	Germania
19.—Radu, D. Rosetti	Trei nuvele
* 20.—Max Nordau	Psychologia Dragostei
21.—L. Tolstoi	Știința și Religia
22.—I. Turghenieff	Destul
23.—Ernest Haeckel	Originea Omului
24.—Edgar Poë	Moartea roșie și alte nuvele
25.—Voltaire	Sufletul și alte schițe filozofice
26.—Ch. Darwin	Lupta pentru existență
27.—Ch. Baudelaire	Poeme în proză
28.—La Rochefoucauld	Filozofia vieții (maxime)
29.—Cervantes	Căinii din Valladolid
30.—E. Metchnikoff	Câteva chestiuni științifice
31.—L. Tolstoi	Să nu ucizi !
32.—Buffon	Omul și Natura
33.—M. Gorki	Revelionul

(vezi pagina următoarea)

*Numerele cari au în dreptul lor semnul : *sunt cu desăvârșire epuizate.

BIBLIOTECA „LUMEN“

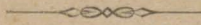
No. 68-69

HERMANN SUDERMANN

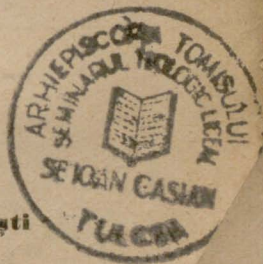
NUNTA YOLANTHEI

TRADUCERE DE

MIHAIL NEGRU

Editura „LUMEN“, — București
7, Strada Calonfirescu, 7

Domnului

NICOLAE IONESCU

Profesor

TRADUCĂTORUL.

H. SUDERMANN

Nunta Yolanthei

I

...Credeti-mă, domnilor, că e ceva grozav să stai așa 'n picioare, lângă mormântul încă deschis al unui tovarăș de demult... e ceva grozav, nu altceva. Simți că ți-se îfundă picioarele în pământul proaspăt săpat, și-ți tot chinuești mustața, cu un chip de dobitoc, în vreme ce-ți vine să urlu de durere.

Care va să zică, se isprăvise tot... de acum nu mai era nimic de făcut!... Moartea ne răpise un adevărat geniu în arta de a născoci și pregăti tot soiul de *groguri*, de *punchuri* și de *sherry-gobblers*, reci, ori calde. Vă spun drept, domnilor, ori de câte ori v'ați fi plimbat cu el pe câmp, numai văzându-l ce fel respira aerul și ați fi fost numai decât siguri că iar a avut o inspirație. Mirosul unui soi uoarecare de iarbă neînsemnată îl făcea să ghicească numai de cât în ce fel de vin trebuie s'o plămădească, spre a face astfel o băutură de o bunătate nemai pomenită...

Și ce om de ispravă era! De ani de zile, în

fiecare seară ne pomeneam unul lângă altul, fie că venea el la mine la Ilgenstein, fie că mă duceam eu călare la Döbeln; și vremea petrecută cu el niciodată nu trecea greu.

Cu toate astea, avea el o manie, o idee fixă : căsătoria !... Nici vorbă, pentru mine, căci cât privește despre el...

— Doamne sfinte ! îl auzeam zicând, atâta mai aștept, să am și mângâierea asta, și pe urmă să mă duc.

Și uite, chiar așa se întâmplase... plecase... era întins la picioarele mele, într'un cosciug mare cu armuri; mi se părea că nu trebuie să fac altceva decât să mă aplec spre pleoapă și bătând în ea, să-i strig :

— Haide, mă Pütz, las-o dracului de glumă; ieși de-acolo, să ne facem pichetul !

N'aveți de ce râde, domnilor; obicinuința e cea mai puternică patimă și nu știți că în fiecare an, sumedenie de oameni pier, fiindcă pier obiceiurile lor; nici un poem, nici un cântec numai pomenește de ei — ca să zic cum zice bătrânul meu prieten Uhland.

Era o vreme, o vreme de nu te-ai fi îndurat să lași un câine afară; ploaie, grindină și vânt toate laolaltă. Mai mulți înși își luaseră mantalele de cauciuc și apa curgea pe ele șiroaie; tot șiroie curgea și dealungul obrazilor lor, prin barbă; cine știe dacă ele nu se amestecau cu lăcrămile, — căci e drept, bietul Pütz nu lăsa în urmă-i vrășmași !

Nu era acolo decât fiul său Lothar, spre a purta doliul. Lothar servea în dragonii gardei, în Berlin, și nu putuse sosi de cât în ziua morții. El se arătase a fi un fiu iubitor; sărută mâinile tatălui său, plânse mult, apoi după ce-mi mulțumi, se apucă să dea la ordine 'n dreapta și 'n stânga, fiindcă, de !... într'o asemenea 'mprejurare neașteptată, știți... în sfârșit eu eram acolo și făcusem cu chibzuială tot ce era de trebuință.

Cum mă uitam așa la flăcăul care ședea alături de mine și care se trudea să facă pe omul tare, stăpânindu-și lacrămile, îmi veniră deodată în minte vorbele bătrânului, spuse în ajunul morții: „Ascultă, Hanckel, zisese el, când oi fi eu în groapă, tu să ai milă de mine... să nu-mi părăsești fiul!“

Mă gândii la vorbele astea, și când îmi veni și mie rândul să arunc în groapă mâna de pământ, odată cu ea lăsai să cadă și un jurământ tăcut:

— „Nu, bătrânule, să știi că niciodată, n'am să-ți părăsesc copilul. Amin!“

Totul are un sfârșit. Groparii făcuseră din pământ un fel de moviliță pe care grămădiseră coroanele una peste alta: nu era cu noi nici o femeie care să poarte grije de asta. Oamenii de prinprejur plecaseră; numai eram decât eu, cu Lothar și pastorul.

Tânărul părea împietrit; rămăsese cu ochii țintă asupra groapei, ca și cum ar fi vrut s'o deschidă din nou cu privirea, și vântul care

sufla îi ridica gulerul mantalei sale militărești până peste urechi.

Pastorul îl bătu încet pe umăr :

— Domnule baron, îngăduiți unui bătrân să vă adreseze câteva vorbe ?

Eu însă-l trăsei la o parte și-i zisei :

— Dragă pastore, lasă-l ; d-ta întoarce-te și cere soției d-tale să-ți facă un *grog* bun. Mi se pare că ești îmbrăcat cam subțire...

— Aș! zise el cu un aer răutăcios, așa se pare dar n'am grije, am pe dedesubt o redingotă.

— N'are aface, îi răspunsei ; ar fi bine să te întorci acasă d-ta ; cât despre tânăr, am eu grije ; eu îi cunosc rana mai bine ca d-ta.

El ne lăsă singuri.

— Haide, dragă, acuma, îi zisei lui Lothar ; de 'nviat n'ai să-l poți învia. Du-te acasă și dacă vrei, voiu petrece noaptea aproape de tine.

— Nu te mai osteni, unchiule, zise el.

Odată, glumind, ne'nvoiserăm ca el să-mi zică unchiu, și de atunci unchiu i-am rămas. — Iar chipul aspru și posomorât părea că mă 'ntreabă : — „La ce nu m'o fi lăsând liniștit, cu durerea mea ?“

— Poate că avem de vorbit ceva despre a-faceri, adăogai eu.

El nu suflă un cuvânt.

Știți cu toții, domnilor, ce e o casă mortuară, când te 'ntorci așa dela cimitir... mirosul ăla al cosciugului — miros de lemn proaspăt — și crăcile de brad... și foile căzute din coroane... și

florile risipite... mă rog, e ceva grozav, nu alt-
ceva!

Sora mea, — pe atunci ea-mi ținea casa, — a-
cum a murit săraca și ea, de mult, bietul suflet
trudit, se încercase să reguleze puțin lucrurile
la Pütz; pusese de ridicase draperiile negre,
catafalcul... dar în așa de puțin timp că nici nu
s'ar fi putut face mai mult. Așteptai să plece
ea, apoi căutând în pivnița lui Pütz o sticlă cu
cel mai bun *porto* pe care-l avea, mă așezai a-
lături de tânăr, care stând pe canapea își făcea
vârful săbiei să joace pe cizmă.

Am spus, par'că, era un băiat minunat. Înalt,
voinic, un adevărat dragon... o mustață groasă,
sprincene negre, dese, și apoi doi ochi ca doi
cărbuni. Fruntea îi era cam sălbatecă din pri-
cină că părul îi crescuse prea din jos, dar o a-
semenea frunte nu stă rău unui tânăr, și capul
îi era frumos. În sfârșit, în toată ființa lui, era
eleganța aceea deosebită a dragonilor din gardă,
eleganță pe care toți am jinduit-o și pe care—
dracu știe din ce pricină, — n'o mai găsești la
nici o altă armă!

Ciocnii cu el — nu mai trebuie să spun pen-
tru cine, se 'nțelege, că în amintirea bătrânului
și-l întrebai:

— Ei, acum?... Ce ai de gând să faci?

— Știu și eu?... Mormăi el printre dinți, a-
runcându-mi o privire de animal îndobitocit.

Da, da, așa stau lucrurile... averea bătrânului
niciodată nu fusese cine știe ce lucru de seamă...

lăsând la o parte patima lui pentru tot ce se bea... și apoi, știți, vorba aia, lac să fie că broaștele vin ele grămadă; afară de asta de ani de zile fiul răposatului trăia cu adevărat ca un fecior de bani gata.

— Și e mult de plată, băete ?.. sigur că nu-i cine știe cât, acum... zisei eu.

— E o sumă mare, unchiule, răspuse el.

— S'a potrivit rău, zisei: domeniul e încărcat în întregime de ipoteci, sunt de făcut apoi reparații neîntârziate, iar agricultura, știți că n'aduce nimic.

— Care va să zică, să-mi dau demisia? mă întrebă el privindu-mă țintă, ca un vinovat care așteaptă sentința consiliului de războiu.

— Numai dacă nu cumva vei fi pus ochii pe fata vreunui bogătaș, cu ajutorul căreia să ieși din încurcătură !..

El clătină din cap repede.

— Atunci, îți dai demisia.

— Dar dacă am îmbucătăți moșia Döbeln, sau ce rămâne din ea; hai ? ce zici ?

— Bine, băiete, cum de nu ți-e rușine să pomenesti de așa ceva ?.. îl întrebai eu. Unde ai pomenit un om cuminte să-și vândă cămașa din spinare, ori să-și arunce în foc patul, ca să se încălzească ?

— Tie, unchiule, ți-e ușor să vorbești.

Eu însă, sunt înlănțuit de cămătari.

— Și cât zici că e ? îl întrebai.

El îmi spuse o sumă... nu vă mai spun ce sumă anume, pentru că eu am plătit-o.

Atunci îi arătai condițiile mele. *Primo* : să-și dea demisia numai decât ; *secundo* : să-și ia îndatorirea de a supraveghia el personal cultura și *tertio* : să se lipsească de proces.

Bătrânul meu amic, de ani de zile, avea ca obiect de sport favorit acest proces intentant lui Krakow din Krakowitz. Era vorba de o moștenire, și, cum se 'ntâmplă totdeauna în asemenea cazuri, cheltuelile procesului trecuseră de trei ori peste valoarea lucrului pentru care se judecau. Krakow, era un îndrăcit, cearta se tot înveninase ajungând ură personală, cel puțin din partea lui Krakow, deoarece Pütz, cu liniștea lui de om cum se cade se încapățâna să vadă totdeauna numai partea umoristică a lucrului.

Celalt însă, dimpotrivă ; jurase în fața martorilor că n'are să se socoată 'mpăcat decât după ce l'o lua la goană pe Pütz și pe toți ai lui, din Döbeln, cu câinii în geanta de vânătoare.

Da, astea erau condițiile mele pe cari Lothar le primi, de voie sau de nevoie. Căci n'am căutat să-mi lămuresc acest punct.

Mă hotărâi să fac eu cele dintâi încercări pe lângă Krakow, spre a ajunge la o înțelegere, cu toate că acesta nu prea mă avea nici pe mine la stomac ; dimpotrivă, credeam că am tot dreptul de a crede că amenințările lui se îndreptau și către mine, deoarece avuseșem de lucru cu el mai 'nainte în consiliul municipal.

E vorba, însă, că... uitați-vă la mine ce om sunt : nu că mă laud, dar cu o singură lovitură

de pumn dobor un dulău, dar-mi-te să mă tem eu de niște javre...

Ah, și cu toate astea !...

II

Prin urmare, domnilor, am lăsat să treacă trei zile, ca să se mai învechiească lucrul puțin; după cele trei zile, punând să mi se scoată trăsura din șopron și să mi-se 'nhame cei doi căluți, am pornit-o spre Krakovitz !

Dreptul lui Dumnezeu, frumoasă proprietate, n'am ce zice. Cam neîngrijită,—dar minunată !.. Cărn multe țarini goale,—dar poate că erau lăsate pentru rapița de iarnă. Grâul ? bun și sănătos... Vitele ? ceva rar.

Iacă-mă intrând în curtea moșiei... Știți, domnilor ? pentru mine curtea unei case de țară e ca o inimă omenească. Dacă știi puținel să citești, apoi ghicești cu siguranță cu cine ai a face. Sunt unele inimi neîngrijite, dar în cari, cu toate astea, ghicești că sub noroiu sunt bucăți de aur; altele sunt strălucitoare, sunt inimi, dacă le pot zice astfel, îmbibate de arsenic ; ele sclipesc și strălucesc, privite de departe ori de aproape, văzându-le însă, nu te poți opri de a nu striga : „Ducă-se dracului“ ; căci în ele nu-i decât un pospaiu. Sunt unele inimi, cari, orice li s'ar face, se tot dezvoltă ; altele iarăși, cari tot sărăcesc. În sfârșit, să trecem mai departe... În inima lui Krakovitz era câte ceva din toate astea. Ici

hambare minunate... dincolo niște căruțe prăpădite... nesfârșite grămezi de băligar și grajduri în neorânduială. Se vedea că aci e stăpân capriciul... și poate și oarecare sgârcenie... ori poate sărăcie ! lucru greu de ghicit numai decît.

Casa stăpânilor : două caturi, un acoperiș de țiglă roșie, cu jghiaburi galbene, cu ederă împrejur ; în fine, frumoasă ca 'nfățișare... și ceva, așa, nu știu cum... în sfârșit, pricepeți...

— Domnu baron i-acasă ?

— Da ; pe cine trebuie să anunț ?

— Hanckel, baronul Hanckel de Hgenstein.

— Atunci, aveți bunătatea de intrați.

Iacă-mă intrând... Lucruri bătrâne peste tot ! tablouri vechi, mobile vechi... și întregul lor cam dărăpănat, dar încăpător.

Aud înjurături înapoia ușei :

— Cine, păcătosul ăla ?... A-ha ! și a avut dumnealui curaj să-mi vie !... Javra asta era un un suflet cu ticălosul de Pütz.

„Frumoasă primire“ mă gândii.

Săriră deodată niște voci de femei.

— Dar bine, tată ! șopti una.

— Bine, dragă, zise și cealaltă.

Frumos, frumos, ce să zic ?...

Iacă-l că intră... Ah ! Ah ! domnilor, dacă nu l-aș fi auzit eu, dacă nu l-aș fi auzit eu cu urechile mele... Il văd că-mi întinde amândouă mâinile ; fața sa îmbătrânită se luminează, ochii mici ca de dihor, sclipesc de plăcere.

— Vecine, dragă... amicul meu... ce fericit mă simt !

— Ia ascultă, Krakow ! bagă de seamă, am auzit adineauri tot.

— Cum, prietene, dragă, ce zici că ai auzit?... ai auzit ceva ?

— Hei ! auzi colo... Ce eram să aud ?... Ce eram să aud ?... Titlurile frumoase pe cari mi le-ai dat : păcătos, javră, și altele, pe cari le știi.

Dar el, fără să clipească măcar de rușine :

— Păi, ascultă dragă ; astea le zic eu totdeauna nevesti-mi : le spun în fiecare zi : ușile astea toate nu fac două parale. Dar, vezi, bătrânul meu amic, nu trebuie s'o iei în nume de rău... Vezi, am fost totdeauna necăjit că ai ținut cu Pütz. În clipa aceasta, doamnele acestea pregătesc un punch... numai atâta-ți spun : De ce nu vii din când în când pe la noi ?... Yolantha !.. E fata mea !.. Yolantha... E bucuria sufletului meu... Dar stai, că nu m'aude. Îți spusei adineauri că toate ușile astea nu fac două parale. Ea n'aude, dar ele pândesc pe gaura cheii... Ia fugiți de-acolo, afurisitelor !... Le-auzi cum au rupt-o la fugă ?... Hei-hei ! femeile astea !

Ei bine, domnilor, spuneți-mi, cum eram să mă supăr ?... N'am fost în stare să fac așa ceva. Oi fi fiind, poate, gros de obraz... vorba e că n'am fost în stare să mă supăr...

Ce 'nfățîșare avea omu' ăsta ?... Ca înălțime, dacă mi-ajungea până la brâu. Rotund, gras, cu picioarele aduse de alcătuiau un O... și deasu-

pra burdufului ăstuia un cap de adevărat apostol—capul lui Andrei, ori al lui Pavel, oricare ai fi vrut. O barbă frumoasă, rotunjită, cu două şuvițe albe scoborând din colțul buzelor, o piele de pergament, gălbuie, numai creșuri împrejurul ochilor, fruntea ca'n palmă, dar cu două smocuri sbârcite de păr cenușiu deasupra urechilor.

Și moșul se învârtește 'nprejurul meu ca atins de streche.

Cu toate astea, domnilor, nu trebuie să credeți că m'am lăsat cine știe cât impresionat de strâmbăturile astea ale lui. Il cunoșteam de multă vreme și știam cât îi face pielea... Dar, iacă, — de m'ați crede chiar nemernic — mie îmi plăcea omul ăsta. Și-mi plăcea și cele dimprejur.

Mi-aduc aminte că era acolo un colț, lângă ferăastră... lemnărie sculptată... afară iederă care se agăța... și soarele strălucea trecând prin verdeață... mă rog, ceva foarte plăcut. Ne așezarăm așa dar, și o servitoare ne aduse țigări.

De țigări nu era lucru mare, dar fumul lor se ridica așa de vesel printre razele de soare, că uitai să mă supăr că ardea vârful. La o vreme vrui să încep să vorbesc despre afaceri, dar el îmi puse numai decât mâna pe umăr și-mi zise :

— Prietenul meu, îndurătorul meu prieten, să 'ncepem după cafea.

— Te rog, dă-mi voie, Krakow...

— Amicul meu, generosul meu amic, să începem după cafea.

Atunci, politico, mă informai de proprietățile sale și-l lăsați să-mi îndruga câte nebunii toate, asupra născocirilor sale cari după cum știam de multă vreme, nu făceau toate o para.

Baroana intră și ea. Un obiect de artă dededemult... fină, distinsă, cu ochii mari ca migdala, albaștri, cu părul argintiu acoperit de o bonetă mică cu dantelă neagră, cu un zâmbet de supunere, cu mâinele suptirele : socotită așa părea un lucru cam prea suptire pentru nevasta unui boier de țară, și mai ales a unui asemenea țărănoiu necioplit.

Politicoasă, îmi zice bună ziua, în vreme ce bătrânul strigă cât îl ținu plămâni :

— Hei ! Yolantho !.. unde te-ai ascuns ? Ei, n'auzi, vino odată ! Uite un om neînsurat ! un candidat !.. uite, a venit unu care te cere !

— Ia ascultă, Krakow, îi zisei, foarte strâmtorat, te-aș ruga să nu faci glume pe seama unui om tocit ca mine.

Baroneasa sare și ea și dă s'o dreagă :

— Lasă, baroane, n'avea teamă ; iacă sunt acum zece ani de zile de când noi, celelalte mame, ne-am luat ochii de pe d-ta, fiindcă am văzut că ești de nelecuit.

— Dar ce drucu' are de nu mai vine odată ? urlă bătrânul.

În sfârșit... iat-o că vine...

Drace ! domnilor ! Ia te uită colo ! Am rămas așa, cu gura căscată... Lucru rar, domnilor, lucru rar, înțelegeți ? Un corp de regină tânără...

cu părul lung căzându-i în inele pe spate—păr de un negru aurit — și des ca o coamă, ceafa albă și plină, voluptoasă... gâtul nu prea înalt — ceea ce noi, vorbind de cai, numim un piept de leu... — par-că respira cu tot corpul, așa de puternic trece aerul prin organismul acesta tânăr și viguros.. elegantă și bine legată... șoldurile, puțin desvoltate încă, dar bine întocmite pentru fireasca lor desvolare.

Domnilor, eu la femei nu cunosc de fel, dar nu se poate spune să sunt un crescător de nimic ; știu ce 'nseamnă să ajungi să dobândești un exemplar deplin, din orice vietate ar fi; când te afli 'n fața unei asemenea ființe nu poți face alt-ceva decât sa-ți împreunezi mâinile și să te rogi : „Mulțumescu-ți Doamne, că ai făcut pe lume asemenea ființe : câtă vreme vom avea aci asemenea corpuri încă nu trebuie să desnădăjduim de suflete“.

Ceea ce nu mi-a plăcut la prima privire erau ochii. Prea erau visători, de o culoare prea palidă pentru o ființă așa de plină de viață ca ea. Ei păreau că'noată în extaz și cu toate astea genele, închise pe jumătate, lăsau să alunece 'n afară privirea neliniștită, bănuitoare, o privire ca aceea a câinilor ce sunt deseori bătuți.

Bătrânul o apucă de umeri și 'ncepe să-mi spună :

— Iacă-mi opera ! *Eu* am făcut-o ! *Eu* sunt tată-său !

Fata se zmucește, se face toată roșie. Ii e rușine.

Cele două femei aştern apoi pentru cafea. Pânişoare ce ronţăie'n gură, dulcetuiri ruseşti, pânzeturi înflorate, linguri şi cuţite cu mânere de corn... şi pe deasupra tuturor un uşor abur albastru care se ridică din maşina de cafea şi care ne face să fim şi mai apropiaţi.

Ne aşezarăm şi băurăm; bătrânul nu mai putea de bucurie; baroana zâmbea cu o înfăţişare de supunere, iar Yolantha îmi face ochi dulci. Da, domnilor, chiar aşa; ea-mi făcea ochi dulci.

Dumnevoastră sunteţi încă la vârsta când vi se întâmplă adeseori aşa ceva, dar ia să vă văd în locul meu... să vă văd că aţi trecut de patruzeci de ani... să ştii bine cât de burtos eşti... să te ştii chiel ca'n palmă, şi pe urmă să vedem. O, atunci să vezi câtă recunoştinţă simţi pentru fata hangiului la care ai tras, sau pentru cea dintâi servitoare ieşită'n cale şi care-şi dă oste-neala să-ţi arunce ochiade... Ei bine, gândiţivă, mai ales când era vorba de o asemenea minune, de o făptură aşa de dulce şi aşa de distinsă !..

Întâi mă gândii că mă'nşel., apoi încercai să-mi ascund mâinele roşii, apoi mă apucaii să tuşesc... îmi spusei singur că sunt un dobitoc, un înfumurat, mă gândii să mă ridic şi să plec şi, ca o fată neştiutoare, rămăsei încurcat din cale afară, cu ochii ţintă'n fundul ceştii de cafea..

Când ridicam însă capul, — şi cam trebuia să'l ridic din vreme'n vreme, — întâlneam mereu privirea acestor mari ochi albaştri, visători, cari păreau că-mi zic :

„Cum ? Tot n'ai înțeles, că eu sunt o prințesă fermecată și că tu trebuie să mă scapi de vraja care mă ține aci?...“

— Știi pentru ce-am botezat-o cu numele ăsta ciudat?... mă întrebă bătrânul, strâmbându-se, cu un aer răutăcios.

Atunci ea își aruncă privirea 'napoi, întorcând capul, disprețuitoare, și se sculă. Desigur că ea cunoștea povestea asta.

— Uite, să-ți spun cum s'a 'ntâmplat.. era de opt zile... da... și sta culcată 'n leagănul ei... tot mișca mereu din picioare ridicându-le 'n sus... niște picioare dolofane, știi... niște cartoboși, nu altce-va... și avea un dosuleț... mă rog, ceva rar, știi !...

Ei.. drăcia dracului ! Nu mai aveam curaj să mai ridic capul, atât de greu îmi venea ! Baroana se făcea că nu bagă de seamă, și Yolantha ieșise din odaie.

Bătrânul se umflă deodată de râs :

— Și-așa, cum îți spun... Ha-ha !.. Peste tot trandafiri, știi... și scutecul, cum fusese strâns pe carne, îi lăsase urme 'n ea... era, știi, ca o hartă de geografie... și era delicată, și bine formată.. ca o foaie de trandafir.

Când văzui eu asta, ce mă gândii, în orgoliul meu de tată tânăr?... „Fata asta, zic, o să fie frumoasă și cochetă.. Asta toată viața ei are să se tot joace dând din picioare. Ei bine, îi trebuie un nume poetic, nume care să-i dea mai mult preț în ochii celor ce-or veni să mi-o ceară.

Și mă pun atunci pe căutate 'n biblioteca mea-Tecla, Hero, Elsa, Angela, nu, nu face, prea sunt dulcegăroase astea ; cu un asemenea nume, zic, o să ia pe cine știe ce funcționarăș sărac... Să-i zic Rozaura, Carmen, Beatrice, Wanda o... nu..., nu face nici astea... cu un asemenea nume are să fugă cu cel dintâi regisor pe care l-o 'ntâlni,— fiindcă totdeauna 'n viață omul își urmează scrisa numelui pe care-l poartă... Și ce să-ți mai spun, dete Dumnezeu de găsii nume cum se cade... Yolantha ! Numele ăsta e făcut anume pentru îndrăgostiți ; numele ăsta se topește parcă pe limbă, fără ca cu toate acestea să dea naștere la gânduri rele ; numele ăsta turbură și te liniștește tot odată, te atrage și-ți insuflă gânduri serioase.

Iacă ce socotisem eu, și bine socotisem.. Acuma însă ar fi 'n stare să-mi rămână pentru totdeauna pe spinare, cu toată eleganța deprinderilor ei, și cu toată izmeneala!..

În clipa aceasta Yolantha intră în cameră, cu ochii plecați, cu mutra unei nevinovate pe care cineva pe nedrept o învinovățește.

Biata copilă, privind-o, mi se făcu milă de ea; vrând să dau alt curs convorbirii, întrai numai decât în chestia afacerilor.

Femeile ridicară în tăcere, bătrânul își îndesă pipa neagră ca un tăciune gata să mă asculte 'n liniște. Abia apucaii însă să rostesc numele lui Pütz, că odată-l văzui sărind de pe fotoliul pe care sta și aruncându-și de sobă pipa, care

se făcu țândări, în vreme ce tutunul aprins se risipi în scânteii. Domnilor, dacă l-ați fi văzut la față atunci v'ați fi speriat. Vânat, umflat, parcă ar fi avut un atac.

— Domnule ! urlă el, ia ascultă, domnule, d'aia mi-ai venit în casă, d'aia ai primit ospitalitatea mea, ca să-mi otrăvești casa?... Nu știi d-ta că numele ăsta blestemat nu trebuie rostit aci?... Nu știi d-ta că pe nemernicu' ăsta eu 'l blestem până și în groapă?... că blestem și pe fiu-său, că blestem pe toți cei cari îi sunt...

Nu putu să urmeze, se înecă și fu cuprins de un acces puternic de tuse. Fu nevoit să se așeze pe fotoliu, iar baroana îi dădu să bea apă cu zahăr.

Eu, tăcut, îmi luai pălăria. Atunci privirea mi-se opri asupra Yolantei. Albă ca creta, cu mâinele împreunate, ea era acolo, în picioare, rușinată și desnădăjduită, părea că-mi cere iertare și că totodată mă roagă să-i dau ajutor. Mă hotărâi atunci să spun cel puțin o vorbă de adio și, liniștit, așteptai să se potolească bătrânul care tot mai gemea și sufla greu. În urmă zisei:

— Domnule de Krakow, d-ta trebuie să găsești firească această ieșire împotriva amicului meu și a fiului său, pe cari eu îi iubesc ca și cum mi'ar fi rude de aproape ; relațiunile între noi...

El bătu din picioare și-și lovi mâinele, ca să mă împiedice de a urma, și după ce se mai

încecă încă o dată, sfârși prin a'și recăpăta graiul.

— Nădufu'ăsta îndrăcit... tocmai ca o frânghie împrejurul gâtului... se strânge odată și hait!.. nu mai e chip să scot o vorbă.

Vrei să vorbești, dragul meu, bună seara! vrei să respiri... zât!... ce tot îmi cânți mie de relațiile dintre *noi*, legăturile *noastre*?. Legăturile dintre *noi* vrea să zică legăturile dintre *mine* și d-ta, și legăturile dintre *noi* n'au fost turburate nici odată, amicul meu iubit! Legăturile dintre noi sunt cele mai amicale legături din lume, mult iubitul meu amic... și dacă l-am insultat pe celalt, pe ăla de m'a dat în judecată, pe... pe... nobilul... onorabilul... ei, n'are aface! îmi retrag cuvintele... dar să nu'mi mai pomenească nimeni de el. Nu vreau să'mi aduc aminte că numele lui dăinuește, fiindcă pentru mine ăsta e mort... e mort, înțelegi d-ta, mort!..

Făcu o cruce în aer, cu degetul, și apoi mă privi cu o înfățișare de învingător, ca și cum prin semnul acesta i-ar fi dat cea din urmă lovitură sărmanului meu amic Pütz.

— Asta, zic eu, nu'mpiedică, domnule de Krakow, ca...

— Ce?... Ce nu'mpiedică?.. D-ta ești prietenul familiei mele. Uite, vezi d-ta femeile astea?.. Amândouă sunt nebune după d-ta. Ia ascultă, Yolantho, nu te mai rușina; haide, fă-i ochi dulci... ce crezi tu, afurisito, nu bag eu de seamă?..

Ea nu roși și nici nu păru cel puțin turburată. Numai că 'și ridică puțin, spre mine, mâinele

incrucișate. Asta era ceva așa de mișcător; așa de plin de păreri de rău că mă simții cu totul dezarmat. Așa că mă așezai din nou o clipă, și vorbii despre lucruri indiferente... apoi plecai îndată ce putui face acest lucru, fără să am înășișare că sunt supărat.

— Recondu-l, zise tatăl, și fii îndatoritoare cu el; e omul cel mai bogat din ținutul acesta.

De astă dată, toți izbucnirăm în răs; cum mergeam unul lângă altul prin coridorul întunecos, ea-mi zise, pe șoptite, cu un glas trist și plin de grije:

— Sunt sigură că n'ai să mai vii pe aci nici odată!

— Nu, domnișoară, îi răspunsei verde. Și eram gata să-i arăt din ce pricină anume aveam de de gând să nu mai viu, când ea luându-mi mâna, mi-o strânse între ale sale, mâinele sale așa de albe, așa de micuțe, murmurând cu lacrimi:

— Ah! mai vino, te rog, mai vino.

Da, da, așa mi-a spus... Prost bătrân ce-am fost... vedeți, vorbele astea mi-au întors capul.

Intorcându-mă acasă, măcinam între dinți țigările pe care în turburarea mea uitasem să le aprind... Indată ce intrai în casă, dădui fuga la oglindă. Aprinzând toate lumânările, cu zăvorul tras la ușe și cu perdelele lăsate, mă cercetai cu luare aminte, din față, din spate— și chiar în profil, cu ajutorul unei oglinzi de mână.

Rezultatul a fost zdrobitor, mă rog!... Un cap, sau mai bine o căpățână pleșuvă, ... o ceafă

zdravănă... crețuri adânci lângă ochi... o bărbie care se prelungea în jos printr'o nouă bărbie... și pe deasupra o culoare arămie a feții, o culoare ca aceea a unei căldări ținută prea mult la foc. Mai rău de cât toate astea, însă, e că privindu-mă așa înalt cum eram, privindu-mă din cap până'n picioare, înțelesei numai de cât de ce totdeauna mi se zicea : «Hanckel *ăla domolul*» chiar de când eram în armată auzeam : «Cine ? Hanckel ?... a, nu e un vultur, dar e un băiat tare cum se cade !...» Când ți s'a dat un asemenea titlu, viața nu-ți face altceva decât îți înfățișează un lung șir de prilejuri de a face cinste unui asemenea titlu. Lumea te lingușește, te are în ochi, te pomenește mai în orice împrejurare. Incerci și tu, acolo, să te'mpotrivești uneori ; numai ce auzi : „Cum ?... Și d-ta ai pretenția de a fi un băiat cum se cade ?...“ Ești însă, și ai să rămâi așa, ai să fi mereu, pentru că așa ai fost măsurat și așa ai fost marcat... Și iacă, un asemenea om s'a apucat să se amestece în istorii cu femei. Femei, auzi d-ta, ele cari visează totdeauna ceva diabolic și cari spre a iubi cu adevărat, au nevoie să fie brutalizate, înșelate, părăsite, tratate ca niște ticăloase, de acela la care ele se'nchină !...

„Ia ascultă, Hanckel dragă, îmi zisei singur, lasă-te de prostii, băiete. Dă-o dracului de oglindă, stinge lumânările, alungă-ți prostiile din cap și suie-te'n pat și te'nvelește bine, să nu răcești“.

Aveam, domnilor, un pat—și-l mai ții și-acum

— un pat de brad, prost de tot, strâmt ca un cosciug, un pat cu chingi; nici saltea în el, nici fulgi, nimic, în el aveam numai o piele de alciu și ca singur lux, în fiecare an schimbam pânza de două ori. Domnilor, de-atâtea ori ați auzit vorbindu-se de patul de câmp al cutărui sau cutărui om celebru... unele din ele le-ați văzut și d-voastră, precum le-am văzut și eu, expuse prin palate ori prin muzee patriotice; vizitatorii, de câte ori trec pe dinaintea unui asemenea pat, niciodată nu lipsesc de a se minuna ridicând brațele spre cer: „Ia uite, frate, ce putere de renunțare la omu ăsta!.. ia uite ce simplitate spartană!“ Fleacuri, domnilor, fleacuri! În nici un pat din lume nu dormi mai bine ca pe o scândură, — firește cu condițiune să ai o zi de muncă *înapoia ta*, să ai conștiința împăcată *în tine* și să n'ai nici o femeie *lângă tine*... trei lucruri aproape sinonime.

Te'ntinzi pe un asemenea pat, te lungеști, producându-ți dureri binefăcătoare, până când dai cu degetele picioarelor de lemnul patului, te ghemuiești în așternut, îți faci loc bine capului pe pernă, iei o carte bună care așteaptă pe masa de noapte și ...gemi apoi de bine ce te simți...

Tocmai așa am făcut în seara aceea, îndată ce-am putut alunga ispita dela mine și tot dând s'adorm, mă gândeam, sau mai bine zis îmi ziceam:

„Nu, nu. nici o făptură nu va fi 'n stare să te facă sa-ți părăsești scumpul, tarele, strâmtul,

tău culcuș de holtei... Numească-se făptura asta chiar Yolantha, și fie ea cea mai nobilă făptură pe care a lăsat-o Dumnezeu pe pământ... Da, da, asta mai puțin ca oricare alta... Căci... Cine știe?..“

III

A doua zi îi povesti tânărului cele petrecute, firește, fără să pomenesc ceva de dobitociile mele-

El își ținti asupra-mi ochii negrii, arzători :

— Mă așteptam la asta, zise el, să nu mai vorbim despre el.

După câtăva vreme, la vreo 8 zile, el veni din nou, ca din întâmplare.

— Vezi, unchiule, mi se pare că ar trebui să te mai duci odată la Krakowitz.

— Ești nebun, băete? Ți-ai ieșit din minți?

Dar în acelaș timp mă simții așa de fericit că par'că o mână caldă de femei mi-ar fi mângâiat ceafa.

— Nu e nevoie să vorbești de mine, adăogă el privindu-și vârfurile cizmelor ; dar poate că dacă te-ai mai duce pe acolo, lucrurile s'ar împăca de la sine.

Domnilor, ați văzut cum se leagănă spicul de grâu, așa-i?.. Ei bine, hotărârea mea se leagănă și mai rău, fie ea cât de sfântă și de puternică. Așa mă schimb eu totdeauna... așa m'am schimbat și mă tot schimb mereu...

Sufer din nou bârfelile și palavrele bătrânului, beau cafeaua pe care mi-o face nevastă-sa și ascult, fericit, frumoasele arii pe cari mi le cântă Yolantha, cu toate că muzica, știți, așa... în general... Cu cât mă duceam de mai multe ori la Krakow, cu atât mă simțeam mai strâmtorat, dar mii de brațe mă trăgeau, mă 'npingeau într'acolo, și n'aveam chip de 'mpotrivire.

Omul bătrân din mine, fără 'ndoială, înainte de a merge să-și doarmă somnul cel din urmă voia să mai fie odată părtaș la ospățul sfințit — chiar de-ar fi trebuit să se mulțumească numai cu dulcele simțimânt al apropierei unei femei... fiindcă, la urma urmei, nici nu 'ndrăzneam să nădăjduiesc ceva mai substanțial.

Ea urma să-mi tot arunce mereu priviri piezișe — dar ce 'nsemnau ele ?.. Erau o muștrare, o chemare, sau numai și numai plăcerea de a se vedea admirată ? Iată lucruri pe cari nu le știam și nu le 'nțelegeam de fel.

Insfârșit, iacă ce mi se 'ntâmplă la a treia sau a patra vizită.

Nu era decât cel mult 12 ore din zi ; o căldură grozavă pe deasupra, și eu, în plictiseala sau nerăbdarea în care mă aflam, o pornii spre Krakowitz.

— Domnul și doamna își fac siesta, mă întâmpină servitorul ; domnișoara însă e sub verandă.

Am o presimțire care-mi dă totdeauna bătaie de inimă ; vrusei să mă 'ntorc, dar mă pomenii

deodată cu Yolantha lângă mine, albă și mândră în rochia sa de muselină ; par'că ar fi tăiată 'n marmoră ; vechea mea nebunie mă cuprinde acum mai cu putere decât oricând.

— Imi pare foarte bine c'ai venit, baroane, muream de urât. Hai să mergem în grădină, vrei ? E acolo un boschet sub care e răcoare și bine ; putem sta de vorbă în toată liniștea.

Mă apucă frumos de sub braț și eu simt că m'apucă un tremur. Credeți-mă, domnilor, mi-ar fi fost de-o mie de ori mai ușor să mă sui pe cine știe ce vârf de munte, așa cum sunt eu, decât să scobor acum de pe terasă.

Ea nu spune nimic, și eu iar așa.

Tăcerea ajunge apăsătoare. Se aude numai scârțâitul rar al pașilor noștri pe nisip și bâzâitul insectelor zburând de pe o plantă pe alta ; încolo, nici cel mai mic zgomot.

Ea se prinsese cu încredere de brațul meu, silindu-mă să stau locului de câte ori ea se pleca să culeagă un fir de iarbă ori de rozetă cu care își gădila vârful nasului și pe care îl aruncă numai decât.

— Aș vrea să iubesc și eu florile, zise ea. Sunt atâția oameni cari le iubesc... sau care pretind că le iubesc : căci când e vorba de iubire, nici odată nu poți spune adevărul.

— Și de ce adică ? întrebai eu. Nu se poate oare, ca doi inși să se iubească cu căldură și să spună cinstit, fără nici o întorsătură de vorbă ori vre-un gând ascuns ?

— „Să se iubească cu căldură ! să se iubească cu căldură !“ repetă ea cu o mutră batjocoritoare ; care va să zică d-ta ești de ghiață, de ghiață, de ceri să se iubească *cu căldură* ?

— Fie c'ași fi de ghiață sau că n'ași fi, zic eu, rezultatul, din nenorocire, e acelaș.

— Da, da, zise ea, d-ta ești o inimă de aur. Tot ce spui d-ta, o spui din inimă, fără nici un înconjur, adaugă ea, privindu-mă pieziș, cu oarecare cochetărie.

— Și știi iarăși să și tac.

— Oh ! da, o simt bine, răspunde ea în grabă, în d-ta aș putea să mă 'ncred pe deplin.

Și mi se părea că-mi strânge brațul ușor sub al său.

„Doamne, mă gândesc eu, ce-o fi având de gând cu mine ?“ și inima îmi bate, îmi bate, ridicându-mi-se parcă spre gât.

Ajungem înaintea tufișului, un tufiș de cioane... știți, planta aceea ale cărei frunze late și'n formă de inimă opresc orice lumină... Știți, într'un asemenea tufiș e totdeauna noapte... Și când ajungem, ea se desface dela brațul meu, se pleacă până la pământ și, pe jos, intră printr'o deschizătură în frunzișul ale cărui ramuri apropiindu-se unul de altul astupă locul nelăsând nici o intrare.

— Și eu, baronul Hankel d'Illgenstein, model de demnitate și bună-cuviință, mă aplec la pământ și în patru labe, mă târăsc după ea prin aceeaș deschizătură prin care abia puteam trece.

Da, domnilor, așa am făcut. Iacă de ce sunt în stare femeile!..

Și sub tufișul ăsta, în întunecimea răcoroasă ea se 'ntinde pe jumătate pe banca învechită. Cu batista, își sterge fruntea asudată și gâtul, până sub corsaj... O ! ce frumoasă-i așa !... Ce frumoasă!..

Cum stam așa lângă ea, în picioare, gâfâind ca o focă, — fiindcă, trebuie să recunoașteți, domnilor, la patruzeci și șapte de ani nu prea poți să te plimbi deabușile fără primejdie, — cum stau așa, zic, izbucnește odată 'ntr'un hohot de râs, un râs scurt, aspru, silit.

— Bate-ți joc de mine, zic, bate-ți joc !

— O, zise ea, dacă ai ști cât de puțin vreau să-mi bat joc de d-ta ! și gura i se strânse într'o contractare dureroasă.

Apoi o tăcere. Ea se uită pe pământ încrun-tând din sprincene, și gâtul i se înalță și i se lasă cadentat.

— La ce te gândești ? o întreb eu.

— „La ce te gândești ?“ De ce să mă gândesc ? zise ea. Nu mă gândesc la nimic. Sunt ostenită, aş vrea să dorm.

— Dormi, atunci.

— Dormi și d-ta.

Mă 'ntind și eu, pe banca din față, pe jumătate, tot ca ea.

— Dar închide ochii, adaogă ea.

— Bine,-i închid.

Și, supus, închid ochii : îmi trec pe dinainte sori, rotocoale verzi și mănunchiuri de foc, toate

alergând fără încetare, amestecându-se unele cu altele ; — asta, din pricina alergăturii sângelui, domnilor... Și din timp în timp, așa ca un fulger, îmi trecea prin minte un gând : „Hanckel, Hanckel, ești ridicul“.

E atâta liniște pretutindeni, încât aud cum micii cărăbuși umblă dealungul frunzelor... Până și suflarea ei a încetat.

„Ar trebui, cu toate astea, să vad ce face“ mă gândesc eu, stăpânit de tainica dorință de a o admira în toată voia și liniștea, așa cum doarme...

Când însă, încet, pe furiș, îndrăznesc să 'mi deschid ploapele, puțin, văd odată... ah ! domnilor... văd odată ochii ei, deschiși mari de tot, țintiți asupra mea, măsurându-mă, sorbindu-mă ! dacă pot să vă spun așa ceva.

— Yolantho !, strigai eu atunci, copilă scumpă, de ce te uiți așa la mine ?... Ce ți-am făcut ?..

Ea tresare odată, ca dintr'un vis, și își trece mâna pe frunte și pe obraji, și se căznește să râdă—acelaș răs scurt, rupt ca mai adineauri—apoi isbucnește în suspine și se pornește pe plâns, plânge de se cutremură carnea pe ea, plânge până nu mai poate.

Alerg atunci spre ea ; dau să o mângâi pe păr, dar n'am putere s'o fac. O'ntreb ce are de-i amărâtă, o'ntreb de ce n'are 'ncredere'n mine, și altele de-astea.

— Ah ! geme ea, sunt făptura cea mai părăsită, cea mai nenorocită din lumea asta !

— Ei cum, frate, de ce ?

— Vreau să fac ceva... vreau să fac ceva grozav..., ceva care nu-ți pot spune..

Și după asta, nu mai scoate nici o vorbă din gură, cu toate stăruințele mele, cu toate rugămințile de a o face să vorbească. Stărui, și încetu cu 'ncetu văd că figura i se schimbă, văd apoi că ia o înfățișare hotărâtă, posomorâtă, și sfârșește prin a murmura, încet, ca pentru ea singură :

— Vreau să părăsesc casa... vreau să fug...

— Doamne sfinte ! făcui eu, trăznit. Să fugi ?
Cu cine să fugi ?..

Ea ridică din umeri :

— Cu cine ? Nimeni pe lumea asta nu se gândește la mine... nici măcar un păzitor de vite... dar trebuie, trebuie să plec de aici. Aici ajungi de-ți pierzi orice nădejde... Aici ajungi de te stingi... Și fiindcă nu vine nimeni să mă ajute, am să fug singură.

— Dar bine, scumpă domnișoară, dragă domnișoară... eu înțeleg bine că te cam plictisești aici, la Krakowitz, că e cam singuratic locul... și că tatăl d-tale se cam ține de povești... dar, uite, la urma urmii, dacă e vorba de măritat, dacă d-ta de pildă, ai vrea să te măriți, n'ai avea decât să ridici un deget în sus... o femeie ca d-ta !..

— Lasă, lasă ! răspunse ea, astea toate nu sunt de cât vorbe... Cunoști d-ta pe cineva ? Știi d-ta vre-un om care ar voi să mă ceară de la tata ?..

Inima-mi bate de cred c'are să mi-se sfărâme pe loc. Nu vreau să-i spun... e-o nebunie... și încep să-i spun că eu nu spun numai vorbe goale, încep să-i spun că eu aș vrea să-i dovedesc asta, sau cam așa ceva... Să-i fac o declarație în toată regula. Doamne sfinte!... cel puțin în clipa aceasta n'am curaj. Ea închide ochii, suspină odată din adânc și prinzîndu-mi mâna sub brațul ei îmi spune :

— Ascultă ; înainte de a te duce trebuie să-ți fac o mărturisire, ca să nu fii păcălit din cale afară. Părinții mei nu dorm... Ei s'au ascuns când au auzit trăsura cu care ai venit... adică tata a chemat pe mama și n'a lăsat-o să iasă... Întâlnirea asta a noastră și vorbirea asta în doi, e lucru pus la cale. Eu trebuie să te zăpăcesc pe d-ta pentru ca să mă ceri de nevastă. De când ai venit d-ta întâia oară la noi, amândouă mă chinuesc silindu-mă să fac asta, tata prin grosolăniile lui, mama prin răgămințele ei. Ci-că nu trebuie să pierd prilejul, fiindcă un asemenea noroc poate n'are să mi-se mai înfățișeze nici odată. Mă vei ierta, domnule, dar nu voiam să fac așa ceva ; dacă dela început aș fi avut înclinație pentru d-ta, stăruința lor ar fi fost de ajuns spre a mă hotărî. Dar acum, când mi-am deschis sufletul în fața d-tale, acum vreau din toată inima. Dacă-ți plac, ia-mă, domnule, sunt a d-tale.

Ei bine, domnilor, puneți-vă în locul meu. Da ! să zicem că sunteți în locul meu ! O femeie tâ-

nără, frumoasă, o Veneră, care în orgoliul și desnădejdea ei se aruncă de gâtul unui om cum se cade, un om corpolent, care e aproape de 50 de ani... Mă rog, n'ar fi fost ca un sacrilegiu să pun stăpânire pe o asemenea fericire și luând-o în grabă să fug cu ea, ca un hoț?

— Dragă Yolantha, îi zisei eu, copilă dragă, îți dai oare bine seamă ce faci?

— Știu, îmi dau seamă, răspuse ea cu un zîmbet care te umplea de milă, îmi dau seamă că mă'njosesc înaintea lui Dumnezeu, înaintea ochilor mei și înaintea ochilor d-tale... prin asta mă fac roaba d-tale... lucrul d-tale... și, pe deasupra, te și înșel!

— Poate că nici nu poți să mă suferi?..

Atnnci ea își ținti asupra-mi ochii săi cei nevinovați, scumpi săi ochii de un albastru palid și cu un glas pierdut, ca'n vis, murmură :

— D-ta... d-ta ești omul cel mai bun și cel mai nobil din lume... aș putea să te iubesc, aș putea să-mă închin d-tale, dar...

— Dar ?

— Ah! i-așa de urât, ceea ce trebuie să-ți spun, așa de josnic... Spune-mi mai bine că nu mă vrei, că mă disprețuești... Nici nu merit mai mult.

Mi se părea că universul întreg se învâртеște împrejurul meu și trebuia să rechem tot bunul simț ce mai rămăsese în mine, spre a mă repezi s'o cuprind și sărutând-o s-o strâng în brațe. Numai mulțumită acestei rămășițe de bun simț putui să-i spun :

— Scumpa mea copilă, nu vreau să mă folosesc de o clipă de emoțiune. S'ar putea ca mâine să-ți pară rău și atunci ar fi prea târziu. Voiu aștepta opt zile, în care timp d-ta să te gândești, să socotești bine. Dacă în timpul ăsta d-ta n'ai să-mi scrii : „Mi-am schimbat părerea“ apoi ne-am înțeles ; vin și te cer de la părinții d-tale. Dar, ți-o spun încă odată, socotește bine și nu te duce spre nenorocire cu capul plecat.

Cum vorbeam așa, îmi luă deodată mână, mâna mea necioplită și arsă de soare, domnilor, mâna mea roșiatică, și înainte de a o putea opri, își lipi buzele de ea.

Tocmai târziu, târziu de tot, am priceput eu ce 'nsemna sărutarea asta de mână.

Când ne târârăm afară din tufiș, eu târându-mă ca și înainte, deabușile în urma ei, îl auzirăm de departe pe bătrân care striga :

— Se poate una ca asta ?.. Hanckel, amicul meu Hanckel să fie aci și eu să nu știu ?.. De ce nu m'ați sculat, mă dobitocilor, păcătoșilor, nemernicilor, idioților ! Amicul meu cel bun Hanckel e aci și eu sforăi, hai, javrele dracului !

Yolantha de rușine se făcu roșie ca o cireașă, iar eu spre a-i face mai puțin dureroasă această clipă, trebuie să-i spun :

— Lasă... doar îl cunosc !..
Da, da, domnilor, e drept că'l cunoșteam pe pe bătrân... pe fica lui însă n'o cunoșteam.

IV

Prin urmare, aci ajunserăm ! In drum spre casă, îmi tot spuneam singur, mereu : „Bravo, Hanckel, bravo ! frumos lucru faci !.. La vârsta ta să te apuci de asemenea comedii... Țipă ba-rem, urlă ca un nebun... Cel puțin atâta lucru s'ar cuveni să faci după o asemenea întâmplare neașteptată !“

Și cu toate astea, n'aveam de loc poftă să sâr, să țip ori să urlu. Acasă, îmi făcui socoteala cheltuelilor din cursul săptămânei și poruncii să mi se facă un grog. Asta îmi fu toată bucuria.

A doua zi, Lothar Pütz îmi sosi îmbrăcat în uniformă.

— Tot la serviciu, băiete, tot ? îl întrebai eu.

— Demisia mea încă nu a fost primită, răspunse el privindu-mă pieziș, parcă eu aș fi fost pricina tuturor nenorocirilor sale. — De alt-fel concediul meu e aproape de sfârșit și o să trebuiască să mă întorc la Berlin.

Il întrebai dacă nu poate dobândi o prelungire, dar băgai de seamă că el nu vrea să facă o asemenea cerere.

După aceea îmi lămuri că trebuie să-și vândă mobilele spre ași împăca datornicii.

— Lasă, fiul meu, slavă Domnului, o să facem noi cum e bine.

O clipă mă întreb dacă nu ar fi cu cale să-i destăinuesc noua mea fericire ; n'am însă cu-

raj. Știu bine că aș fi avut o mutră de dobi-
toc făcându-i această destăinuire, și tac. Afară
de asta, mă gândesc că s'ar putea ca Yolantha
să-și schimbe gândul și cercetându-mi bine ini-
ma bag de seamă că nădăjduesc lucrul acesta
cu aceiaș putere cu care mă și tem de el.

Mă stăpânea un simțământ... Oh! la ce să
mai stau să descriu simțămintele. Faptele vor
vorbi singure.

În dimineața celei de a opta zi factorul îmi
aducea un plic cu colțurile aurite, cu slova *ei*.
Mă cuprinse întâi o teamă mare și ochii mi se
umplură de lacrimi :

„Iacă, bătrânule, îmi zisei, ai fost lăsat la o
parte, ca un prăpădit ce ești...”

Dar în acelaș timp simții că se face în mine
o liniște adâncă. În vreme ce desfăceam plicul
cu foarfecele, doream aproape să găsesc în el
o respingere fățișă, crudă și pentru totdeauna.
Și citii :

„Amicul meu,

„Hotărârea mea s'a limpezit și s'a întărit, așa
precum doreai. Aștept să vii astăzi la tatăl meu.
Yolantha“

Oh! ce fericit m'am simțit!... Fericirea unei
asemenea clipe o puteți înțelege ușor.

Dar după ea, rușinea! rușinea! Da, domnilor,
mi-era rușine, când mă gândeam la uităturile

răulăcioase și bănuitoare la cari de bună-voie mă expuneam, și bucuros mi-aș fi luat seama. Dar, iată, venise ceasul ! Înainte! pentru glorie ! Mai întâi mă făcui frumos. Răzându-mă, îmi tăiai de două ori bărbia : unul din rânđași trebui să alege la două mile de aci, până la farmacie, ca să-mi găsească un plastru de culoarea cărnei... aveam acasă, dar numai negru... apoi îmi strânsei haina încheind-o în așa chip că abia puteam să-mi mai trag sufletul... iar biata mea soră, bătrână, era cât p'aci să-și piardă răbdarea tot făcându-mi și stricându-mi nodul cravatei care mi se părea mereu că nu-i destul de înfățișător.

Și, în vremea asta, mă stăpânea acelaș gând străpungător :

„Hanckel, te faci de răs !“
Dimpotrivă, sosirea mea la Krakow fu magistrală. O pereche de cai cenușii, roțați, născuți la mine, *lando-ul* nou căptușit cu satin roșiatic... Nici un prinț n'ar fi putut intra într'un chip mai impunător... Și cu toate astea, bucuros aș fi dat înapoi, — așa de tare tremuram și atâta teamă mă cuprinse.

Bătrânul mă primi la poartă, făcându-se că habar n'are de cele ce au să se petreacă... Făcea pe *niz-nai-ul*... Când îi cerui cinci minute de convorbire, luă deodată înfățișarea stăpânită a omului care se teme să nu-i ceri pe neașteptate un împrumut.

«Lasă, lasă, c'ai să pleci tu nasul acum“ îmi

zic eu ; și aștept replica sortită să dea naștere unei scene frumoase, foarte mișcătoare, cu îmbrățișări, cu lacrimi de bucurie și cu toată punerea în scenă obligatorie... Fiindcă, trebuie să știți, domnilor, când cineva are portofelul plin cu gologani, apoi devine grozav de vanitos.

Vulpoiul bătrân se pricepea bine în afaceri ; el știa că dacă vrei ca marfa să aibă mai multă trecere în ochii mușteriiului, trebuie s'o lauzi cu glas tare, și pentru însușirile pe care le are și pentru cele pe care nu le are.

Când îi făcui cererea, el, umflat din cale-afară de o demnitate venită pe neașteptate, îmi răs-punse :

— Mă iartă, domnule baron. Cine mă asigură pe mine că această căsătorie — împotriva firei, trebuie s'o recunoști — are să iasă bine ?

Cine îmi garantează mie că, după un an sau doi, nu am să mă pomenesc cu această fată într'o noapte că vine la mine în capul gol, numai în cămașa de noapte, și-mi spune : „Tată, ia-mă lângă tine, tată ; eu nu mai pot trăi cu bătrânul ăla de Hanckel ! Oprește-mă aci !...“

Ah ! domnilor, era grozav !

— Uite de ce, urmă el, ca un tată cu judecată, un tată care se gândește la ziua de mâine, nu'ndrăznesc să-ți încredințez copila mea.

Care va să zică, mă trimite să mă plimb ! îmi zic... își bate joc de mine !... Mă ridic să plec, fiindcă convorbirea mi se părea sfârșită, dar bătrânul mă silește numai de cât să mă așez din nou :

—... Nu îndrăznesc să-ți încredințez copila mea... cel puțin fără ca *eu* să fi observat formele la care un om ca mine se socotește dator față de un om ca d-voastră ...adică... spre a vorbi mai lămurit... fără a ne fi înțeles asupra formațiilor prin cari un tată trebuie să asigure viitorul fiicei sale... adică mai limpede... zestrea...

Dar de astă dată, înțeleg și pufnesc de râs. Ah! pungașul!... Pungașul bătrân!... De aia îmi jucase el toată comedia asta, numai ca să mă facă pe mine să-mi iau nădejdea de la zestre. Văzându-mă că râd, el dădu dracului și pathos și pudoare, și demnitate și tot, și se porni și el pe râs cu mine, râzând în toată voia, apoi îmi zise :

— Uite ce e... dacă d-ta ei lucrurile așa, scumpul meu!... dacă aș fi știut dela început!... vezi... dar ce-are aface... e mai bine când încerci... dacă se nimerește, cu atât mai bine!

Și în chipul acesta, ne înțeleseram.

Atunci o chemă pe baroana și trebuie să spun că spre cinstea ei, uită rolul pe care trebuia să-l joace'n fața mea : îmi sări de gât, înainte ca soțul său să fi terminat de a-i explica lucrurile —asta numai spre a lămuri aparențele.

Și Yolantha ?

Palidă ca moartea, cu buzele strânse, cu ochii pe jumătate închiși, ea se ivi pe pragul salo-nului și în tăcere îmi întinse amândouă mâinile. Apoi, cu un pas de automat, se duse la părinții săi și se lăsă să fie sărutată de ei.

Vedeți, domnilor, lucru ăsta mi-a dat din nou de gândit.

V

Lucrul de care m'am temut, domnilor, nu s'a întâmplat... Se pare că nu aveam idee de stima și de prietenia care mi se arăta în cercul unde trăiam. Căsătoria mea avu aprobarea atât a nobilimei cât și a marelui public; nu întâlneam decât chipuri răsătoare și mâini ce mi se întindeau cu dragoste.

E-adevărat că într'o asemenea împrejurare toată lumea pare că a făcut în taină o învoială împotriva ta, pentru ca, cu gesturi și chipuri bucurtoase, să te mâne spre scrisa ta, până când lucrul începând a se învechi, fiecare se'ntoarce împotriva ta și'ți arată colții. Lucrul e că încetul cu încetul încetai de a mai simți că mi-e rușine de fericirea mea, ba sfârșii chiar prin a crede că am temeinate drepturi asupra a atâta tinerețe și fericire.

Sărmana mea soră bătrână fu de o abnegație mișcătoare; ea era totuși singura ființă pentru care căsătoria mea era deadreptul o părere de rău: în ziua nunței ea trebuia să plece din Ilgenstein și să se'ntoarcă la mica noastră proprietate părintească, la Gorowen. Ea vărsă râuri de lacrimi, lacrimi de fericire, mă asigură că i s'au împlinit rugăciunile ce de atâtea ori le spusese în nopțile lungi și fu plină de dragoste pentru logodnica mea înainte chiar de a o fi văzut.

Ce-ar fi zis Pütz al meu, Pütz, care intrase'n

groapă, săracul, înainte de a fi câștigat comisionul ce și-l făgăduia din căsătoria mea?...

«Lasă, mă gândeam eu, am să i-o plătesc lui fiu-său».

Ii și scrisese o scrisoare lungă: îi ceream iertare de a mă fi dus să-mi iau o soție tocmai din casa dușmanului său înverșunat; „nădăduiesc, însă, adăogam, că în acest chip vechia neînțelegere se va stinge de la sine“.

Răspunsul la această scrisoare trebuia să-l aștept multă vreme.

El cuprindea câte-va vorbe de felicitare, vorbe foarte reci, apoi îmi făcea cunoscut că își amână plecarea până după căsătoria mea; i-ar fi prea dureros, zicea el, să se găsească așa aproape de mine fără să-mi poată fi alături în ziua cea mare.

Asta, domnilor, mă amări; flindecă-l iubeam în adevăr afurisitul!

Da, da... și logodnica mea imi da și ea prilejuri de neliniște.

Neliniște temeinică, domnilor.

Nu vedeam eu în ea bucurie adevărată. De câte ori veneam, o găseam cu chipul palid, rece, cu privirea turbure sub ploapele plecate. Numai când începeam să glumesc și să vorbesc vesel cu ea, se hotără însfârșit să pară mai cu suflet; și atunci îmi arăta o dragoste ca pentru un părinte.

Dar și eu, domnilor, ce delicat mă purtam cu ea!... mă rog, eram de o delicatețe cum rar se

vede, trebuie s'o știți !.. Mă purtam cu ea ca cu o prințesă din basmele cu zâne; pe fiecare zi descopeream în inima mea noi izvoare de delicatețe și, firește, eram mândru de fineța mea aleasă.

Cu toate astea, uneori îmi venea așa parcă să spun un mascarlăc, ori să trântesc o înjurătură zdravănă. Și grija asta de a mă stăpâni să nu cumva să fac așa ceva, mă apăsa și ea. Mulțumită lui Dumnezeu, am o inimă destul de simțitoare, destul de caldă și de îngăduitoare, spre a pricepe trebuințele unei alte inimi apropiate, fără să pun în asta nici o prefăcătorie. Dar mi se părea uneori că sunt un jucător pe frânghie care jucându-și primejdiosul joc înaintează cu ochii legați. O singură mișcare greșită, la stânga și ține-te !.. s'a isprăvit cu el.

Așa că ori de câte ori eram la mine acasă în marea încăpere goală unde în toată voia puteam să fac ce aveam poftă, să fluer, să 'njur, să țip, să săr și orice altceva, fără să stânjinesc pe nimeni, simțeam o adevărată fericită mulțumire să-mi spun singur, de mai multe ori :

„Slavă Domnului! sunt încă liber !“

Da, da... dar n'am să mai fiu liber multă vreme... Nefiind nici o piedică, nici o 'npotrivire la căsătoria mea, ea trebuia să se celebreze după șase săptămâni.

O droaie de tapițeri și de tâmplari dădură năvală în scumpul meu Ilgenstein și răsturnară toate cu susu 'n jos. Toate dorințele mele fură înlăturate cu aceeaș frază :

— O! domnule baron, dar asta nu e de bun gust!

Și, vă spun pe cinstea mea, că-i lăsam de capul lor; îi lăsam să facă ce voiau, fiindcă pe vremea aceea aveam un respect sfânt pentru acest faimos *bun gust*. Tocmai acum am înțeles — prin urmare prea târziu — că acest bun gust nu-i altceva decât un paravan sortit să ascundă sărăcia duhului.

În fine, vorba e că sub paza acestui îndrăcit de bun gust, hordia nimicitoare, în foarte scurt timp nu mai lăsă nici un colț neatins în Ilgenstein. O singură 'ncăpere putui s'o scap deopotopul acesta și ea fu cabinetul meu de lucru. Acolo, de pildă, oprii cu desăvârșire de a se amesteca bunul gust... ori cât de puțin... Și nimeni nu 'ndrăzni să se atingă de vreun lucrșor de acolo... bine 'nțeles nici de patul meu cel vechi... patul meu cu chingi.

Ah! domnilor, patul meu, da... patul ăsta!... Ia să vedeți ce mi s'a întâmplat.

Intr'o bună zi mă pomenesc cu sora mea că intră la mine... De altminteri, și ea era de partea îndrăciților ăia cari umblau cu bunul gust... Și zic intră la mine sora mea, având pe buze zâmbetul pe care-l au toate fetele bătrâne când înaintea lor se pomenește ceva despre chipul în care vin copiii pe lume.

— Aș vrea să-ți vorbesc, George, zise ea, privind în lături și căsnindu-se să tușească.

— Ei bine, să vedem, ce-i?

— Era vorba... adică... eu cred... tu ce zici?.. dragă George, cred că n'ai să dormi și de acum încolo în patul ăsta grozav, pe pânza aia...

— Și dacă îmi place mie să dorm în el?

— Nu pricepi, murmură, din ce în ce mai strâmtorată, nu înțelegi ce vreau să zic... după... când... însfârșit, după nuntă.

Și drace! uite că până'acum nu mă gândisem la asta... Și iacă-mă, eu, om trecut prin atâtea și mai-mai bătrân, am o mutră aproape tot așa de încurcată ca și a ei.

— O să trebuiască să vorbesc cu tâmplarul în privința asta.

— Dragă George, răspunse ea dându-și însemnătate, ai să mă ierți dacă ți-oi spune că eu mă pricep mai bine ca tine în asemenea lucruri.

— Ei! Ei! — făcui eu cu degetul, amenințându-o în glumă: fiindcă totdeauna cea mai mare plăcere a mea a fost să zgândăresc pudoarea ei de fată trecută.

Ea se făcu roșie-roșie, și urmă:

— Am văzut eu la prietenele mele, la doamna Houssel și la contesa de Finkelstein, niște camere de culcare nespuse de frumoase... niște camere în adevăr minunate... Trebuie să ai și tu una la fel.

— Cum sunt alea? o întreb.

Trebuie să vă spun, domnilor, că băgând de seamă că vulpoiul bătrân de socru-meu nu vrea să dea nici un gologan pentru instalare, îi spusese că totul e gata și mă grăbisem să comand la Berlin și la Königsberg lucrurile cele mai de nevoie. Patul îl uitasem, firește.

— Ce-ai vrea tu mai mult ? reîncepu ea ; mă-tase trandafirie acoperită cu *tul illusion*, ori mă-tase albastră cu *valencienne* ? Poate c'o să trebuiască să-i spunem pictorului care-o să facă tavanul să picteze, ca podoabă, și vreo câțiva Amorași ?

Ah ! ah ! ah ! domnilor, puneți-vă în locul meu și ghiciți-mi sufletul...

Auzi d-ta ! eu și Amorași !

— Cât despre lemnul patului, urmă ea fără milă, nu mai e vreme când să-l isprăvească.

— Cum așa ? întrebai eu, șase săptămâni n'ajung pentru un lemn de pat !...

— Bine, George, dragă, numai desemnurile, planul singur cere o lună.

Aruncai o privire tristă spre scumpul meu culcuș vechiu. Pentru el nu mai fusese trebuință de nici un desen. Mi-l făcuse meșterul în după prânzul unei singure zile.

— Cel mai bun lucru pe care l-am putea face urmă ea, ar fi să-i scriu lui Lothar și să-l rugăm să cate el prin magazinele cele mai mari din Berlin tot ce-o găsi mai frumos și mai scump.

Ascultă, dragă, îi zisei, enervat, lă ce vrei și pe mine lasă-mă 'n pace !

Și în timp ce ea dedea să iasă oarecum atinsă, eu îi strig încă :

— Și mai ales ai grije de-i spune pictorului să bage de seamă să nu semene Amorașii între ei. Să-i facă cum se cade !

Iacă, domnilor, în ce stare de suflet mă găseam în timpul logodnei mele... Și cu cât vedeam că s'apropie ziua căsătoriei, cu atât mă simțeam mai nemulțumit, mai strâmtorat.

Nu că mi-ar fi fost teamă... sau, mai curând chiar de aia, fiindcă mi-era teamă, așa o teamă nedeslușită... aveam simțimântul că am făcut o greșală... că am pricinuit un rău cuiva... mă rog... cum să va spun ?..

Cui îi făcusem vre-o nedreptate ?.. Firește că nu ei... fiindcă singură voise... — Pe urmă, mie, iar nu-mi făcusem nici o nedreptate... Nu eram eu muritorul cel mai fericit ? — Lui Lothar ?... Se prea poate.

Bietul băiat se bizuise pe mine ca pe al doilea tată al său și când colo, eu îl părăseam trecând cu arme și muniții de partea dușmanului. Iacă 'n ce chip mă țineam de fâgăduiala pe care i-o făcusem lui Pütz pe patul de moarte !

Domnilor, acela pe care împrejurările l-au făcut să se înroleze în trupa lichelelor — și care e omul cum se cade căruia să nu i se fi întâmplat asta măcar odată 'n viață — acela mă va 'nțelege.

Imi sfredeleam creierul zi și noapte și-mi rodeam unghiile până la sânge ; negăsind însă alte mijloace de înțelegere, hotărâi să împac amândouă părțile pe socoteala mea.

Mărturisesc că mi-a fost oarecum greu să mă hotărâsc : fiindcă, știți bine, domnilor, nouă, ăștoră, cultivatorilor, ne e greu să ne despărțim

de gologănașii noștri... Vorba e, însă, că ce nu faci când lumea toată știe că ești *un om domol și cum se cade* ?

Prin urmare, într'o zi după amiazi mă duc la viitorul meu socru, în pretinsul lui cabinet de lucru. Era tocmai gata să se lungească pe scaunul său lung, și eu, nu fără oarecare șovăiață, îl slătuesc să se 'mpace cu Lothar... așa, din vorbă, știți ca să 'ncerc terenul. Precum mă așteptam, îl cuprinse numai de cât furia, începu să 'njure, se făcu vânăt-vânăt și-mi arătă ușa.

— Ia stai, îi zisei eu, să ne 'nchipuim că el recunoaște că n'a avut dreptate și părăsește procesul... Ce-ai zice dac'ar fi așa ?

Domnilor, ați mângâiat vreodată un bursuc ? un bursuc tânăr, vreau să zic, pe jumătate domesticit ? V-ați uitat bine la ochii lui mici, jumătate sălbateci, jumătate blânzi, ochi pe cari îi îndreaptă spre om, sforăind cu un zgomot slab ? Tocmai mutra asta o avea bătrânul când auzi cuvintele mele, apoi zise :

— N'o să vrea.

— Și dac'o vrea, cu toate astea.

— Atunci, plătești tu cheltuelile ?.. îmi aruncă deodată 'n față vulpoiul bătrân.

„Ce să fac, mă gândeam eu ; să neg?..“ Ah ! ducă-se dracului ! fie ce o fi, am s'o fac și pe asta !

— Sau nu ! întrerupse deodată bătrânul Nu, copilul meu, nu primesc.

— De ce nu primești ?

— Din pricina copiilor firește... Trebuie să mă gândesc la copiii pe cari tu in mărinimia ta ai să mi-i faci, nepoții mei. Eu nu le dau nici o zestre; ei bine, mai trebuie să le iau și puținul pe care'l au, paiele cuibului pe care au să se nască? Și'ntru'n chip și într'altul eu tot știu bine că am să câștig procesul; și dacă lucrurile au să se mai târăgănească un an ori doi, n'are aface, n'am decât să aștept.

Atunci eu încep să'l conving:

— Nu-i așa, zic; banii plățiți de mine au să rămână 'n familie, fiindcă eu plătesc și d-ta încasezi. Așa că după ce vei muri, cui are să'i rămână, dacă nu mie?

— A... a!.. Care va să zică d-ta ai și început să faci socoteli asupra morții mele! Aha!... Si vânat de mânie, adaogă; Firește, ai vrea d-ta să mă îngropi cu zile, ca să pui mai curând mână pe Krakowitz, să-ți rotunjești pământurile d-tale! Ehe! știu eu că ți-a rămas d-tale la inimă Krakowitz al meu!..

Cu neputință să-l faci pe smintitu' ăsta să'nțeleagă de vorbă bună, cu judecată; mă hotărâsc atunci să'ntribuințez mijloacele cele din urmă:

— Ascultă, îi zisei, cuvântul meu de pe urmă e acesta: In familia d-tale eu nu pot intra decât cu o singură condițiune și anume aceea de a te'mpăca cu Lothar Pütz. Nu primești condiția asta, — îmi pare rău, dar n'am ce face, îmi retrag cuvântul,

Asta-l făcu domol.

— Ia uite colo, ia uite colo, ce cap sucit ! zise el. Cu tine, măi băiete, nu se poate vorbi de sentiment. Eu mă gândesc la copiii tăi, la micuții ăia cari au să se nască, și când colo tu vorbești de ruptură și de atâtea și-atâtea prostii... Auzi colo!.. Potrivește lucrurile cum găsești cu cale, la urma urmii, dacă asta-ți face plăcere eu n'am să mă împotrivesc. Impotriva lui **Lothar Pütz**, personal, n'am nimic. Dimpotrivă, ăla trebuie să fie un flăcău zdravăn, un bun călăreț și băiat cu trecere pe lângă fetele frumoase. Uite, dragul meu copil, aveam să-ți dau un sfat bun. O să ai o femeie tânără. Dacă n'ar fi fata mea și prin aceasta mai presus de orice bănuială, ți-aș spune așa: „Băiete, ceartă-te cu ăsta, Lothar, nu-i mai da bani cu'mprumut, și cere-i tot ce-are să-ți dea... Vezi, prevederea e un lucru tare prețios.“

Până atunci, domnilor, văzusem lucrul luându-l numai de partea lui a bună ; din clipa aceasta însă mi se păru îngrozitor. Dar lasă... întâi să isprăvesc cu nunta și pe urmă o să știu eu să mă cotorosesc de omul acesta.

Mai aveam de sărit un hop mare. Trebuia să'l incredințez pe Lothar că bătrânul recunoscuse că n'a avut dreptul și părăsea procesul, asta a mers ușor, ca de la sine. Ba chiar, Lothar fu așa de puțin mirat în cât și uită să-mi mulțumească... În sfârșit, ce vreți !

V-am vorbit de logodnica mea ; mi se pare

că v'am vorbit de ajuns. Relațiile noastre de desăvârșită încredere sau de teamă, de nădejde și de întristare alcătuiau o urzeală prea 'ncurcată pentru ca eu să mai am puterea de a 'ncerca, cu mâinile mele grosolane, să v'o^u desfășur.

Trebuie să spun, spre cinstea Yolanthei, că ea își dedia toată silința, și din toată inima, să mă iubească.. Incerca să-mi ghicească gusturile, sau încerca să-și asemene ideile cu ale mele. Dar asta nu mai era cu puțință de fel. Acolo unde tânăra ei inteligență bănuia că are să găsească 'n mine viața, interesul, foarte adeseori se 'ntâmpla să nu mai fie decât un pustiu, un ținut secătuit de multă vreme. Fiindcă, uite ce are vârsta noastră grozav: cu fiecare an ce trece, se nimicește 'n noi un nerv mai mult și cum începem să ne apropiem de cinczeci de ani, lucrul ca și odihna sunt deopotrivă de omorătoare.

Pe atunci erau la modă cravatele roșii aprinse, așa că purtam și eu o cravată de culoarea macului; purtam ghete ascuțite și pusei de mi se făcu *reveruri* de mătase la haine.

Îi făcui Yolanthei daruri bogate: un colier de *turquoise* de cincisprezece mii de lei.. și un briliant faimos care fusese pus la licitație la Paris. În fiecare zi drumul de fier îi aducea trandafiri proaspeți și orchidee, fiindcă, știți, florile de la mine din grădină... eu izbuteam numai în creșterea mânjilor. Dealtfel, cred că știți, mânjii mei... dar nu despre asta am să vă vorbesc acum.

VI.

Iacă ! — Și acum, domnilor, o liniuță și trec de a dreptul la ziua nunții mele.

Domnul socru-meu, care ori cum l-ai fi trântit cădea totdeauna 'n picioare, ca o pisică, se hotărâse să se folosească de popularitatea mea în câștigul său și cu prilejul nunței noastre să lege din nou o sumedenie de prietenii cu oameni cari, din spirit de prevedere, de câți-va ani nu-i mai veneau în casă. Iși deslegă, așa, băerele pungei și puse la cale o serbare, în care, după expresia lui, șampania avea să curgă în valuri.

Se'nțelege că mie-mi era groază de toată harababura asta... Un logodnic însă, nu-i de cât o ființă ridiculă la care organele voinței sunt vremelnic puse în neputință de a funcționa.

În dimineața zilei celei mari, — cum stam, posomorât, în camera mea și toată casa puțea a vopsea cu care se ceruise, — ușa se deschise deodată și se ivi Lothar.

Foarte vesel... ca 'nfățișare... foarte vioiu... cu cismele lui mari. Imi cade în brațe :

— Urra ! unchiule!

A călătorit toată noaptea... Eri, la cursele din Hoppegarten a câștigat premiul întâi... de rupt gâtul, cu toate astea, tot nu 'și la rupt..., dar pe urmă a băut, a băut până n'a mai putut... și iacă-l vesel și vioiu ca un tânăr zeu... O să joace ca o sfârlează... a adus cu el surprize, focuri de artificii... îi trebuie numai decât vreo 24 de oa-

meni pe cari să-i învețe cum să umble cu ele...

Vorbele astea curg iute-iute din gura lui, fără ntrerupere, în timp ce sprâncenele lui groase nu fac altceva decât se ridică și se coboară pe rând, iar ochii îi strălucesc ca doi cărbuni aprinși.

„Iacă tinerețea, mă gândesc eu, înădușindu-mi un oftat; — dacă aș putea să am ochii lui... și vioiciunea lui, numai pentru douăzeci și patru de ceasuri..“

Il întreb :

— Tu nu'mi ceri nici o noutate despre logodnica mea ?

El râse zgomotos :

— Unchiule, unchiule!.. zău c'ai făcut-o cât de bună!.. Tu, unchiule, să te 'nsori!.. Am să dau artificii, unchiule!.. Urra !

Si răzând mereu, ieși din odaie.

Eu îmi isprăvesc de fumat țigara ; mă simt foarte abătut. Mă duc apoi să inspectez camerele orânduite din nou.

Inaintea camerei de culcare mă oprește sora mea care-și face pachetele.

— Aici nu se intră, îmi spune ea ; camera asta e o surpriză pentru voi amândoi.

Noi amândoi ! — Ce prostie ! Către ceasurile 11 mă apuc să-mi fac toaleta. Haina mă strânge subsuori, ghetele iarăși îmi prăpădesc degetele picioarelor — sunt aproape treizeci de ani de zile decând sufăr de umflătură la degetele picioarelor, din pricina grogurilor lui Pütz. Că-

maşa e scoartă de scrobită, cravata mă împiedică de a-mi trage sufletul. E grozav!

Pe la ceasurile două, plec, în trăsură. Şi acum, domnilor, vine un vis... nu un vis frumos, pe cinstea mea, nu frumos.. mai curând un vis grozav de urât cu toate simţământecele ce sunt legate de el: alergare nebunească, înăbuşire, apăsare grea pe piept, şi apoi năruire în prăpastie, în gol... când şi când, totuşi, clipe fericite în cari îmi zic: „Ei, ce-are aface? Las'c'o să fie bine! Tu ai o inimă bună şi o voinţă la fel: ai să izbuteşti să ajungi la un bun liman. Ea are să trăiască pe pământul ăsta sărbătorită ca o regină şi n'are să simtă nici decum lanţurile...”

În vreme ce trăsurile huruiesc, lunecând una după alta în curte iar ferestrele se umplu de chipuri străine, eu ca stăpânit de un duh rău, străbăteam tufişurile grădinei, murdărindu-mi frumoasele ghete de lac în pământul umed, şi plângeam, plângeam din toată inima.

Nu fui lăsat multă vreme liniştit. Mă chemau din toate părţile, aşa că fui nevoit să intru în casă. Bătrânul, triumfând, că a putut aduce la el în casă, pe vechii săi duşmani şi protivnici. pe toţi acei pe cari el îi jignise, ori îi rănise, ori îi înşelase în vre un chip oarecare, alerga de la unul la altul, strângând pretutindeni mâinele şi jurând fiecăruia o veşnică iubire.

Aş fi vrut să-mi văd câţiva prieteni, să le zic bună seara; puseră însă câţi-va mâna pe mine

și strigând, mă împinseră în camera unde mi se spunea, mă așteaptă mireasa.

Ea era acolo, stând în picioare, în rochia de mătase albă. Voalul de *tul* o împresura ca un nor streveziu și, în păru-i, coroana de lămâiță sta semănând cu o coroană de spini. Trebuii să închid ochii o clipă, uimit. Era atât de frumoasă!..

Ea îmi întinse amândouă mâinele.

— Ești mulțumit? mă întrebă ea cu un zâmbet drăgăstos și supus.

Chipul ei surâzător părea o mască de marmură. Atunci mă simții zdrobit de fericire și de conștiința greșelii mele. Ași fi voit să-i cad la picioare, să-i cer iertare că am îndrăznit să doresc să fie a mea, dar nu puteam face asta, fiind că soacră-mea era la spatele ei... Și mai erau acolo și domnișoare de onoare și alte mai-muțe... Ingânai câteva vorbe pe care nu le înțelegeai nici eu, și, neștiind ce să fac în clipa aceea, prinsei a mă plimba prin cameră, străbătând-o de la un capăt la altul și încheindu'mi și descheindu'mi mânușele.

Soacră-mea, neștiind nici ea ce vorbă să zică, așeză cutele voalului miresei și mă privea dintr'o parte, cu niște ochi în care era mustrare și încurajare totodată.

În plimbarea mea, decâte ori ajungeam la capătul odăii, mă aflam în fața unei oglinzi, în care, vrând nevrând, îmi zăream chipul. Îmi vedeam fruntea pleșuvă, buzele roșii, zbârciturile

pielei pungită sub ochi, un neg în colțul gurei. Îmi vedeam gulerul prea strâmt, — și cu toate astea doar luasem numărul cel mai mare ; — gâtul roșu mi se revărsa, atârna pe deasupra ca o bucată de grăsime. Vedeam toate astea și, jumătate ca nebun, jumătate cinstit, îmi venea să mă întorc și să-i strig Yolantei ; „Fie-ți milă de tine ! Nenorocito ! Fieți milă, cât mai e vreme ! Nu mă lua de bărbat...”

Nota bene : în acest timp nu era instituită căsătoria civilă.

Aș fi putut să mă tot învârtesc așa pe lângă ea veacuri întregi, fără să am curajul de a-i spune vre-o vorbă, când deodată bătrânul se repezi în odaie cu iuțea unei nevăstuici și strigă : „Haide ! Iute !” Lumea se rânduise în două șiruri și cum treceam amândoi printre ele în tăcerea asta, mă mirai că nimei nu bufnește de râs.

Ajunserăm la altar, pe care bătrânul îl făcuse cu artă, dintr'o cutie mare pe care o aco-perise cu o stofă roșie, sus o adevărată expoziție de flori și de lumini, în mijloc un Crist răstignit pe o cruce, — ca la o înmormântare.

Bătrânul pastor e înaintea noastră : își ia o figură ca pentru această împrejurare și-și tot sumete mereu mânecile largi ale stiharului : parcă ar fi un scamator care se pregătește să-și înceapă scamatoriile în fața curioșilor.

Întâi un cântec religios... apoi cuvântarea. Nu 'nțeleg nici o vorbuliță din tot ce spune ; sunt

absorbit de un gând grozav care mi-a păstruns în cap cu ințeleala fulgerului și care nu mă slăbește de fel :

„O să zică nu ! O să zică nu !“

Și cu cât clipa hotărătoare se apropie, cu atât teama mă stringe de gât. La urmă ajung de nici nu mă mai frământ, încredințat fiind, că are să zică : nu.

Domnilor, a zis : da... Răsufu odată din adânc ca și cum aș fi fost un făcător de rele care și-a auzit verdictul de achitare.

Dar iacă, acum, ce e mai ciudat. Abia spusese vorba asta care îmi scăpase sufletul de grija batjocurei, și mă cuprinse o părere de rău :

„Ah ! de ce n'a zis nu ?..“

După binecuvântare, vin felicitările cari nu se mai isprăvesc. Strâng mâinele, una după alta cu o căldură cumpănită : „mulțumesc“ în dreapta „mulțumesc“ în stânga, „mulțumesc“ la spate... Le arăt o adevărată recunoștință tuturor neghiobilorăștia cari au venit să mă felicite în nădejdea unei mese îmbelșugate.

Din mulțimea asta lipsea cineva : Lothar.

El veni printre cei din urmă, cu chipul verzi, cu înfățișarea flămândă, sau plictisită. Il cuprind iute de braț.

— Iată-l, Yolantha, zic. Iată-l pe Lothar Pütz, singurul fiu al lui Pütz, aproape fiul meu. Dă-i mâna Yolantha ! Numește-l Lothar !

Văzând că ea șovăia oarecum, îi iau cele cinci degete și i le pun în mâna lui Lothar. Mă gân-

deam așa : „Iaca, e bine venit în mijlocul nostru. Băiatul ăsta o să ne ajute nu numai odată să trecem peste hopuri în clipe grele, apăsătoare.“

Nu zâmbiți domnilor ! vă închipuiți că încetul cu încetul, în ochii mei și lângă mine o să se înjghebeze o mică poveste de dragoste între tinerii ăștia amândoi? Nu-i așa?.. Ei, aveți nițică răbdare, domnilor, și-o să vedeți că nu-i vorba de așa ceva...

Aveți nițică răbdare...

Prin urmare, ne așezarăm la masă... Pe masă o măreție : flori, argintărie, bunătăți din belșug. Totul foarte bine... Se servește întâi un păhăruț de *sherry*, să încălzească stomacul. *Sherry-ul* era bun, dar păhăruțul era prea păhăruț... numai putui căpăta o picătură.

„Trebuie să fi îndatoritor cu ea, iubitor... cerințele sunt așa“ îmi zic, privind spre ea, în dreapta, unde-mi ședea. Cotul ei îmi atinge ușurel brațul, și o simt tremurând.

„Poate că de foame“ mă gândesc. Nici eu nu băgasem nimic în gură.

Ea privea țintă înaintea ei, la un candelabru de argint a cărui suprafață vremea o încrețise cum se pungește pielea unei femei bătrâne. Și îi văd profilul... Doamne, ce frumusețe !.. ce frumusețe de profil ! Are să fie al meu !.. Ce nebunie !

Baui un pahar mare cu vin gălbui, limpede, care curse gâlgâind în stomacul gol. „Așa, nici odată n'am s'ajung să am drăgălășenia pe care

o doresc“ îmi zisei și căutai zadarnic să văd sticla de *sherry*.

Atunci făcui o sforțare și-mi venii în ajutor :

— De ce nu mănânci ceva ? zic.

Și mă simții foarte glorios de a fi putut pronunța această frază.

Ea se plecă și duse lingura la gură...

După supă se aduse peștele... un somon dacă nu mă nșel... mâncare minunat pregătită... un sos să te lingi pe buze... cu câteva picături de lămâie, de coniac și de capere... în fine ceva rar. Apoi veni o bucată de căprioară... care nu prea era marinată... în sfârșit asta-i afacere de gust.

— Mănâncă ceva ! De ce nu mănânci ? îi zisei eu încă odată cu glasul îmbietor, pentru ca comesenii să poată crede că i-am șoptit vreun compliment.

Hotărât, nu mergea ; cu toate astea băusem două sticle din vinul acela alb, așa că începui să mă simt umflat ca un cimpoi.

Il căutai cu ochii pe Lothar, care moștenise dela tată-său un simț deosebit în ce privește ghicirea celui mai bun vin : îl văzui stând tocmai la capătul mesei împreună cu tinerii.

Un toast ce se ținu fu mântuirea mea, putui să mă ridic, și, mergând, dădui eu o ochii de o grămadă mică dar foarte de gust : mai multe sticle de *sherry* pe cari bătrânul le ascunsese după o perdea. Repede ștersei două din ele și, fără să pierd vremea, mă apucaii să înghit cu

nădejde din lichidul menit să-mi dea curaj. Curajul venea încet de tot, — fiindcă domnilor, duc bine la băutură, — dar însfârșit, venea.

Se servi apoi o mâncare de vânat de prepeleliță. De două ori pe rând vânat, asta nu e pus în regula bucatelor aduse la masă, cu toate acestea mi se păru minunată și mâncarea asta... Domnilor, din clipa asta începu așa ca un fel de ceață să se coboare din tavan, împresurându-ne, învăluindu-ne pe toți, încet-încet...

Eu mă făcusem foarte galant și mă jucam cu complimentele, de asta mi-aduc aminte bine. Da, îi făceam curte Yolantei; o numeam „fermecătoare, zână încântătoare“ povesteam aventuri nostime de vânătoare și lămuram celor dimprejur pentru ce omul face bine când se'nsoară, după ce a lăsat să i se stingă văpaia arzătoare a tinereții... Intr'un cuvânt, eram irezistibil, ce să vă mai spun..

Dar ceața cobora din ce în ce mai deasă. Se'ntâmplă asta de multe ori pe munți, știți? Creștetele înalte pier cele dintâi; apoi toate creștetele și colinele, una după alta...

Aci, pieriră întâi lumânările din candelabre, care se înfășurară ca într'o subțire pânză roșiatică, aruncând împrejur raze de lumină de toate culorile curcubeului; apoi toți cei cari murmurau și mâncau în dosul candelabrelor, îmi pieriră și ei din ochi.

Când și când vedeam strălucind albul unui piept de cămașă scrobită, sau capătul unui braț gol, într'o „obscuritate purpurie“ cum ar zice Schiller,

Ah! da! uitasem... Mă mai izbea încă un lucru... Mă izbea socru-meu care mergea împrejurul mesei cu două sticle de șampanie în mână. El se oprea în dreptul celor al căror pahar era gol, dar, știți, gol cu desăvârșire și le zicea stăruitor :

— Dar bine, frate, nu bei?... Te rog bea...

Când ajunsese aproape de mine îl ciupii de picior și-i zisei :

— Șarlatan bătrân ce ești, va să zică asta însemnează să curgă șampania în valuri!

Vedeți, domnilor, starea mea era cam neli-nișitoare.

Și, pe neașteptate, simt odată că mi se lărgeste inima... Trebuie să vorbesc, da, trebuie să vorbesc. Bat în pahar par'că m'ar fi apucat alte alea.

— Pentru numele lui Dumnezeu, taci! îmi șoptește logodnica mea... femeea mea, vreau să zic.

Dar nu, de m'ar costa chiar viața, trebuie să vorbesc.

Mai târziu mi s'a spus ce am vorbit atunci ; dacă mi s'o fi spus tocmai cum am vorbit, apoi am rostit cam următoarea cuvântare :

“Doamnelor și domnilor... eu, ce e drept, nu mai sunt un tinerel... dar nu-mi pare rău... uite viața are bucuriile ei și pentru omul copt... și dacă cineva ar veni să'mi spună.. dacă ar susține că tinereța trebuie să se unească cu o tinerețe, i-aș spune că asta-i o minciună nerușinată..

da, o minciună... eu sunt dovada protivnică, fiindcă nu mai sunt un tânăr... dar îmi voi face soția fericită... fiindcă soția mea e un înger... iar eu am o inimă iubitoare... da, sub haina asta a mea, bate o inimă iubitoare! și cine se îndoiește de asta, să vie... să vie și să vadă... îmi voi deschide pieptul înaintea lui...»

Ajungând aci, vorbele îmi fură înăbușite de lacrimi, nu putui urma, și fui cuprins de o așa desnădejde, că fu nevoie să mă ridic și să mă scoată numai decât din sală...

Deșteptându-mă, mă văzui pe o canapea prea scurtă pentru un om ca mine, mă acoperiseră îngrămădind peste mine tot soiul de glugi, de broboade, de pelerine și de cuverturi de lână. Mi se nștepenise gâtul și picioarele mi-erău înghețate.

Mă uitai împrejurul meu... O lumânare singuratică ardea pe o măsuță pe care se găseau perii, piepteni, ace de păr, iar dealungul pereților stău înșirate mantele, pălării... Ah! eram în vestiarul doamnelor.

Și puțin câte puțin îmi dădai seama de ceea ce s'a petrecut.

Mă uitai la ceas : era aproape două... Undeva în depărtare, se auzeau sunetele unui piano și alunecarea ritmică a pașilor dănțuitorilor... Nunta mea!

Imi netezii părul, îmi potriveai cravata și, v'o spun pe cinste, cea mai mare dorință a mea fu să mă întind în patul meu, patul meu cel vechiu,

și sămi ridic cuvertura până la urechi, în loc să... uff!

În sfârșit ce eram să fac? O apucați spre saloane. Nu mai eram zăpăcit, nici obosit, și nici somnoros, în așa fel încât să nu-mi dau lămurit seama de situație.

Mai întâi, prezența mea nu fu băgată de seamă: căci în sălile sortite bărbaților, fumul de tutun era așa de des, că la trei pași de tine nu vedeai decât grămezi nelămurite... Se juca în draci. Socru-meu își jefuia oaspeții așa de conștiincios, încât dacă ar mai fi avut numai trei fete de măritat, ar fi ajuns un bogătaș. „Asta, spunea el, înseamnă a scoate cheltuelile de nuntă“.

Aruncai o privire în sala de danț.

Mamele luptau cu somnul; tinerimea se'nvârtea mașinalicește și *tapeurul* nuși deschidea ochii decât când scotea un acord fals lovind clapele de-alături... Sora mea ținea pe genunchi un pahar cu limonadă și semințele de lămâie... Era o priveliște de plâns...

Yolantha nicăiri; nici urmă de ea.

Mă întorsei spre mesele de joc și-l bătui pe umăr pe bătrân. Tocmai își îndesa în buzunar cu amândouă mâinele banii pe care îi câștigase. Se'ntoarse o dată plin de furie:

— Ah! ai venit, butia dracului!

— Unde e Yolantha!

— De unde vrei să știu eu? Cat-o! și se apucă din nou să joace; oamenii dimprejur aveau aerul foarte'ncurcat de această scenă, dar se siliau să nu pară:

— Ia loc, tinere soț ! îmi zise unul din ei.

Eu însă mă grăbesc să plec, fiindcă mă cunoșteam bine : dacă aș fi răspuns, s'ar fi întâmplat o nenorocire.

Ocolind prin încăperi lăturalnice, trecui de sala de bal. Simțeam că n'am curajul de a înfrunta privirile mamelor.

În coridor, o lampă de bucătărie fumea și din cameră se auzeau zgomotele de vase și râsetele slugilor... Puah !

Ajung le camera Yolantei și bat la ușe : nici un răspuns. Bat a doua oară : aceiaș tăcere. Atunci, intru.

Și ce văd ?... Soacră-mea așezată pe marginea patului... În genunchi înaintea ei, cu capul în pieptul ei, femeea mea în rochie de călătorie — de pe acum ! — și amândouă plâng, plâng de s'ar înduioșa și pietrele auzindu-le.

Ah ! domnilor, credeți-mă că nu eram mândru.

Ași fi vrut să pot s'o rup la fugă, să săr într'o trăsură și să strig : „La gară“. Să ieu apoi cel dintâi tren și să mă duc, să mă duc departe, în America, ori unde, acolo unde se duc casierii necinstiți și fiii răpitori ai averii părintești.

Cu neputință, însă.

— Yolantha ! zic eu cu un glas umilit și mâhnit.

Ele dau un țipăt. Femeea mea se acață cu desnădejde de genunchii mamei sale care întinde mâinele asupra ei s'o ocrotească.

— Nu vreau să ți fac nici un rău, Yolantha !

zic. Am venit numai să-ți cer iertare de fapta mea fără judecată, faptă pe care am săvârșit-o numai din prea multă dragoste pentru tine.

— O tăcere lungă. Nu se aud decât oftaturi.

Atunci, mamă-sa îi zice :

— Are dreptate, copila mea ; scoală-te de-acolo. E vremea de plecare.

Yolantha se scoală încet, cu obrații umezi, cu ochii plini de foc, cu corpul scuturat mereu de oftaturi.

— Dă mâna soțului tău. Acum numai e vreme de stat la gânduri.

Foarte drăguț acest : „nu mai e vreme de stat la gânduri...”

Și Yolantha îmi întinde mâna pe care eu o duc respectuos la buze.

— L-ai văzut pe bărbatu-meu, George ?... Mă întreabă soacră-mea.

Ii răspund că da.

Mă duc din nou în sala de joc.

— Ascultă, tată.

— Doisprezece... șaisprezece... douăzecișișapte.. treizecișunu !

— Tată, n'auzi ?

— Treizecișitrei !.. Ce vrei ?

— Am vrea să ne luăm rămas bun.

— Umblați sănătoși ! fiți fericiți ! Trei zeci și șase !

— Bine, nu vrei s'o vezi pe Yolantha ?...

— Treizeci și nouă ! Câștigat ; înainte acum !

Cine mai are curajul să'mi stea 'mpotrivă ? Tu George ? hai iute, odată.

Eu plecai.

Când, cu ochii, făcui cunoscut femeilor cele petrecute, ele se mulțumiră să se privească în tăcere ; apoi pe scara de serviciu, coboară în curte unde trăsura aștepta de câtva timp. Vântul ne sufla în urechi, vâjâiind, iar picăturile de ploae ne băteau în față.

Cele două femei se cuprind îmbrățișându-se într'o strângere mută, ca și cum n'au să se poată despărți una de alta.

Dar iată că bătrânul, care și-a schimbat gândul coboară cu zgomot : în urma lui vin slugile, cărora el le-a dat poruncă, cu lămpi și cu lumânări.

El se aruncă asupra Yolantei, frecându-și mustățile de obraji ei.

— Scumpul meu copil, scumpul meu copil, fle ca blagoslovenia unui tată care te iubește nespus de mult...

Ea îl împinge, îl depărtează, încet, încet, cum depărtezi un câine udat, apoi sare în trăsură.

Eu după ea... Și, pe drum !..

VII

Așa dar iacă-ne plecați. Luminile din curte se mai văzură o clipă tremurând la bătaia vântului, apoi se făcu noapte neagră.

Ah ! ce călătorie, domnilor, ce călătorie !

Roțile plescăiau prin băltoacele de apă... ss... ss... și furtuna mugea... huu... huu... și picăturile de apă răpăiau deasupra trăsurei... taratata... taratata...

Eu mă întrebam : „Cum să 'ncep oare ?“

Cât despre ea, n'o vedeam, n'o auzeam.. nu simțeam de loc că e lângă mine... mi se părea că alunec, că mă prăvălesc singur în întunecime.

Abia când ajunserăm în pădure, unde feli-narele se reflectau pe trunchiurile umede ale copacilor și aruncau o lucire înăuntru, putui s'o văd, ghemuită, ascunsă în colțul opus celui în care ședeam eu : ai fi zis că dorește să sfărâme piedica spre a se arunca afară 'n drum.

Dumnezeule sfinte ! biata fată ! Ea a părăsit tot ceea ce până acum alcătui-a viața ei, lumea ei întreagă... Și viitorul.. viitorul ei, viața cu un bărbat bătrân, care acum un ceas era beat.

Ptiu ! ce rușinea dracului ?

Cu toate astea trebuie să-i vorbesc.

— Yolantha !

Nici un răspuns.

— Ți-e frică de mine ?

— Da.

— Vrei să-mi dai mâna ?

— Da.

— Unde ți-e mâna ?..

— Aci.

Ceva moale mă atinge încet, mângâietor.

O cuprind întreagă, o strâng, o trag la mine.

Biata copilă ! Biata copilă !

Și deodată mă simt cuprins de.., de o *sfintă ardoare*, ași zice dacă aș vrea să fiu patetic...
Insfârșit, în mâhnirea mea, găsesc cuvinte frumoase, cuvinte calde spre a o asigura că n'are de ce se teme.

— Vezi tu Yolantha, zisei, tu ești nevasta mea. Ceea ce s'a făcut, cu voia ta s'a făcut... Tu singură ai vrut așa. Nu te teme însă că am să te plictisesc cu alintările mele drăgăstoase. În mine tu ai un adevărat amic, ai un prieten *părintesc*, dacă vorba asta îți poate da mai multă liniște... căci n'am de loc de gând să-ți ascund cu cât de mult sunt mai în vârstă de cât tine. Dacă cumva ți-e sufletul greu, dacă te simți apăsată și-ți vine să plângi, vino în brațele mele... căci în altă parte, la altcineva, n'o să ai tu un loc mai de adăpost de cât la mine". Când ești mâhnită, aleargă totdeauna la mine... chiar atunci când ți-ai închipui că eu sunt dușmanul împotriva căruia ai nevoie de ocrotire.

Ii spuseseam asta ; pentru că mila și bunăvoia mă însuflețeau.

Vită'ncălțată ce eram ! Nu-mi trecea mie atunci prin minte că puținică tinerețe ar fi fost de o mie de ori mai bună decât cea mai drăgăstoasă și mai duiosă milă !

Urmarea vorbelor mele fu însă atunci așa de violentă că mă speriai eu singur. Pe neașteptate, sări deodată din colțul în care era și a-

runcându-se la gâtul meu mă înbrățișă ca o nebună, prin voalul ce-l avea pe ochi, oftând din adânc :

— Iartă-mă, iartă-mă, scumpule, scumpul meu prieten !

Imi veni în gând scena logodnei și-mi adu-sei aminte că atunci mă lăsase încobitocit o frază la fel cu asta de acum.

— Dar bine, îi zisei eu atunci, spune-mi ce să-ți iert ? Ce-mi tot cer mereu să te iert ?

Ea nu-mi răspunde o vorbă... Se trage iar în colțul ei, se ghemuește acolo și tace molcom... Ploaia a stat, dar vântul suflă turbat pătrunzând prin crăpăturile ușelor : și deodată, un fulger.. apoi numai de cât o bubuitură prelungă de tunet... Căii dau să se repeadă 'n șanț. Eu strig.

— Tine hățurile strâns, Ioane.

Ion, firește, nu m'aude, dar căii au și rămas locului, fiindcă el are o mână de fier. Asta a fost cel mai bun vizitiu pe care l-am avut eu..

Bubuitura tunetului însă, n'a fost decât semnalul : tunetele se aud acum pretutindeni în văzduh, la dreapta, la stânga, în toate părțile acuma se văd numai acoperișuri sclipitoare, mănunchiuri de scântei, turnuri sclipitoare și parcul e năpădit de o frumoasă lumină verde... ce să vă mai spun, vechiul meu Ilgenstein s'a transformat într'un adevărat castel din basme.

Mă înfior de bucurie la gândul că-i voi arăta noua ei locuință într'o asemenea glorie. Și

bucuria asta mi-o face singur Lothar, scumpul băiat, Lothar!.. li datorez poate cu atât mai mult cu cât totdeauna cea dintâi impresie e cea care hotărăște uneori asupra restului vieții întregi...

Ea se plecă peste fereastră și la luminele ce înecă cuprinsul, și văd ochii plini de o curiozitate lacomă fi îngrijată.

— Iată, copila mea, zic, astea toate sunt ale tale și îi caut mâna.

Ea însă nu ascultă : pare cu totul absorbită de frumusețea priveliștei.

Și când ajungem în curtea de intrare, împrejurul nostru se aude ridicându-se o larmă mare, strigăte, pocnituri, tobe și trompete. La dreapta, la stânga și pretutindeni împrejurul-ne nu vedem de cât chipuri înegrite de fum și cu ochii strălucitori, cu gurile deschise.

— Ura ! trăiască domnu baron ! Trăiască d-na baroană ! Uraa !

Și o hărmălaie... și șepcile, căciulele se aruncau în sus... și toți par'că erau niște nebuni, turbații !

Ce mă gândeam eu : „Ea, zic, cel puțin vede că n'a luat de bărbat pe un om rău, de vreme ce servitorii mei mă iubesc..“ Si mișcat numai decât, cum e omul în asemenea împrejurări, simt că mi se umplu ochii de lacrimi.

Când trăsura sta locului, îl recunosc pe Lot-har în mijlocul cetei pe care o alcătuiesc îngrijitorii moșiei. Sar și-l cuprind în brațe.

— Copilul meu, scumpul meu copil ! In recunoștința mea, vream par'că să-i sărut mâinile.

Când îmi ajut nevasta să se dea jos din trăsură și ea pune piciorul pe pământ, îl văd pe dobitocul de șef îngrijitor că se pregătește să-i țină un discurs, așa sub ploae și vânt.

— Pentru Dumnezeu, Bauman, zic, lasă pentru altă dată.

Și cu o mișcare, o ajut pe tânăra mea nevastă să intre în casă.

Acolo ne așteptau slugile, cu femeea de casă în frunte. Ele se pleacă cu respect, râd pe ascuns iar Yolantha, cu privirea ținută, înaintează în mijlocul lor.

Atunci mă cuprinse teama, gândindu-mă la ceea ce are să se petreacă.

„N'ar fi trebuit s'o las pe sora-mea să plece“ mă gândesc eu, și aruncându-mi privirile tremurătoare împrejur dădui cu ochii de Lothar, care sta la ușă, gata să plece. Dădui fuga spre el, îi luai mâinele și îi zisei :

— Nu merge pe fugite. După turburarea și zăpăceala asta, o să bem împreună ceva cald : ne am înțeles, nu-i așa ?

El se făcu la față roșu, vânat, dar eu îl dusei lângă Yolantha căreia tocmai i se scotea pălăria și mantaua.

— Roagă-l și tu să rămână, îi zic, fiindcă are tot dreptul să bea o ceașcă de ceai.

— Te rog, rămâi, îngână ea fără să-și ridice ochii.

El face un salut țepăn și-și chinuiește mustața.

Apoi o duc pe Yolantha spre sala de mâncare, prin încăperile strălucit luminate. Ea nu se uită nici în dreapta nici în stânga și parcă nu băga de seamă minunatele frumuseți pregătite anume pentru ea. De două sau de trei ori se clătină pe picioare, așa cum îmi merge la braț și eu privesc în urmă să văd dacă cel puțin Lothar vine după noi.

Slavă Domnului! e tot cu noi, vine.

În sala de mâncare samovarul fierbe, după porunca dată de soră mea, înainte de plecare.

«Dacă aș trimete acum în căutarea ei două trăsuri, mă gândeam, una spre Krakowitz și alta spre Gorowen, într'un ceas ar fi cu ea aci».

Dobitoc bătrân ce eram, însă, îmi era rușine să mai spun și altuia apăsarea mea de suflet... și apoi, nu-i cu mine Lothar, în care pot să mă'ncred și să mă sprijin în ori ce clipă grea?

Slavă Domnului! el e tot aci.

— Stați, copii, ia stați jos! zic eu încercând să am un ton liniștit.

Domnilor, uite, par'că acum a fost: par'că mă văd acolo; fața albă a mesei cu porțelanuri scumpe de Saxa, și cu argintăria bătrânească, deasupra noastră, lampa, lucrată în aramă, și sub lumina ei puternică, la dreapta mea, — ea, palidă, rece, cu ochii pe jumătate închiși, ca o somnambulă;

la stânga mea, — el, cu părul său negru și des, cu chipul oacheș, cu o cută posomorâtă în frunte cu ochii țintă pe fața de masă... Și fiind că mă gândesc că e oare cum stânjenitor ca în noaptea nunței cineva să stea într'o tovărășie de trei inși, fiindcă mi-e că el are să plece, îl apuc cu dragoste de amândoi umerii și-i mulțumesc pentru truda și osteneala ce a îndurat pentru mine.

— Uite-te bine la el, Yolantha, zisei eu, uitate bine, fiindcă deacum încolo în multe seri de arândul vom fi împreună și ne vom bucura tocmăi fiindcă vom fi împreună.

Ea înclină încet capul și-și închise deabinele ochii... Biata fată !... Biata fată !... Si mahnirea parcă nu mă mai lăsa nici să răsufli.

Le strig :

— Ci haide, copii, nițică veselie!... ce dracu!.. Lothar, ia spune-ne tu vreo pozna de a ta, vreuna de acum de curând... Ia stai, ai țigări?.. stai că mă duc eu să caut.

Și în zăpăceala mea, dau fuga în camera unde am proviziile mele de fumător; mi se pare că un fum, două, de țigară ar putea să mă îmbunătățească situația.

Dar mă întorc, cu cutia de țigări subsuoară, și când privesc prin ușa rămasă deschisă, văd, domnilor! oh... domnilor! văd un lucru care-mi înghiață sângele în vine, nu altceva!

O singură dată, în toată viața mea am mai primit o asemenea lovitură. Eram încă cuirasier când, după o seară petrecută la cafenea, întor-

cându-mă acasă, găsii o telegramă numai cu aceste cuvinte : „Tatăl tău a murit“.

Ei bine, domnilor, ce credeți c'am văzut?..

Tinerii mei stau tot pe scaune, muți și înțepeniți cum îi lăsasem, dar privirile lor erau, ca ca să zic așa, topite una'ntralta, cu o înfățișare de ardoare, de nebunie, de neputincioasă desnădejde, pe care n'aș fi crezut-o omenește cu puțință. două flăcări țâșnind una spre cealaltă.

Tare fără noroc om sunt, nu-i așa ? Nici nu era femeea mea și de pe acum prietenul meu, fiul meu, sufletul cel mai apropiat mie, mă înșela cu ea. Adulterul se așeză la căminul meu înainte chiar de a se fi înfăptuit în adevăr căsătoria.

Toată viața mea de mâine, — o viață de bănueli, de teamă, de întuneric, un șir de zile de groază și de pustiu și zile de batjocură, și nopți fără de somn — acest gând singur mi se înfățișă, desfășurându-se înainte-mi ca o hartă de geografie.

Ce eram să fac, domnilor? Lucrul cel mai ușor era să o iau frumușel de mână și să-i spun lui:

— Dragă, e-a ta, eu nu mai am drepturi asupra ei.

Dar, bine, puneți-vă în locul meu ! Pentru o privire, nu-i așa ?... O privire a unuia către celalt.. Dar o privire e ce-va așa de... de... netemeinic!.. Cum să te apuci d-ta să te sprijini pe o privire ca să dovedești cutare și cutare lucrul!... S'ar putea să rătădă lumea... Cum poți dovedi?.. Da..

nicivorbă... poate chiar că mi s'a părut mie.

Și în vreme ce eu mă gândeam așa, privirile lor urmau să se contopească, uitătoare de tot dimprejuru-le.

Iar când intrai, ei nici nu-și plecară ochii, nici nu clipiră măcar, ci amândoi se întoarseră spre mine, mirați și nemulțumiți; amândoi păreau că'ntreabă:

„Ce caută bătrânu'-ăsta, străinul ăsta, aci, de ne turbură ?“

Aș fi vrut să urlu ca un animal pe care-l strângi de gât. Mă stăpânii însă și oferii țigări; într'acestea, vream să isprăvesc mai curând, căci începusem să văd roșu, și îi zisei lui Lothar:

— Ar fi vremea să te cam gătești de ducă, băiete, că, iaca, e târziu.

El se ridică cu greu și-mi întinde o mână rece ca un sloiu de gheață; pe ea, o salută cât mai respectuos cu putință, militărește, cu tocurile lipite, și se'ndreptă spre ușă. Atunci aud un țipăt, un țipăt... care-mi înghiață măduva în oase.. Și ce credeți că văd ?

Soția mea, tânăra mea soție se aruncă la picioarele lui Lothar pe care îl oprește în loc ținându-l de haină și strigând:

— Nu trebuie să mori! Nu, nu! Să nu mori!

Iacă, domnilor! asta era catastrofa. Vreme de o clipă rămăsei ca trăznit de lovitura asta; numai decăt, însă, îl luai pe tânăr de gulerul hainei:

— Scoală de acolo, băiete, zic. Scoal' de-acolo și ajungă odată cu gluma !

Și, tot așa ținându-l de guler, îl duc și-l așez pe scaun unde șezuse întâi; închid apoi ușile și ridic pe soția mea care ofta cutremurându-se pe podea. Ea izbuti să-mi apuce mâinele și sărutându-le, gemu:

— Nu-l lăsa... nu-l lăsa să iasă... Vrea să se omoare, nu-l lăsa!..

— Și de ce vrei tu, măi băiete, să te omori? zic. Dacă tu ai asupra ei drepturi mai vechi decât mine, de ce nu ți le-ai arătat, măi băiete? zic. De ce ți-ai înșelat pe cel mai bun prieten al tău?

El își apropie pumnii de frunte și rămase mut.

Sfârșii prin a mă simți cuprins de mânie:

— Vorbește odată, sau te strâng de gât aici, ca pe un hoț!

— Fă-o! zise el, nici nu merit altceva mai bun.

— Nu vreau să știu de meriți, sau ba. Vorba e că mie să-mi răspunzi.

Și atunci, în mijlocul lacrimilor lor, în mijlocul părerilor de rău și nesfârșitelor rugăminți aflai toată povestea.

Cu vreo câțiva ani înainte, ei se 'ntâlniseră în pădure și, de atunci, se iubeau — în tăcere și fără nădejde, așa cum se și cade între copii a două familii ce se dușmănesc.

Era povestea familiilor Montaigu și Capet.

— V'ați mărturisit unul altuia dragostea?

Nu!.. dar se sărutaseră.

— Al.. și în sfârșit?..

Insfârșit, el era în garnizoană la Berlin și nu mai auzise unu vorbindu-se de celalt; nu îndrăzneau să facă pasul ăsta mare de a-și scrie, și de altfel, nici unu nu știa lămurit și sigur simțimântele celuilalt.

Intre acestea venise moartea lui Pütz și încercările mele de împăcare.

De când am intrat pentru întâia oară în casa stăpânului din Krakowitz, Yolantha își făcuse planul de a mă lua ca tovarăș al ei destăinuindu-mi dragostea pe care o nutrea: în acest chip ea nădăjduia să audă ceva vești despre Lothar. Ah ! iată însă, că am înțeles greșit privirile ei pline de dragoste și am jucat chiar eu rolul de îndrăgostit.

Accesul de furie al tatălui său, izbucnirea lui nebunească, o făcură să înțeleagă că nu-i mai rămânea nimic de nădăjduit, și în mâhnirea ei se hotărâse să primească singurul mijloc prin care se putea apropia de mult iubitul său.

— Nu prea ai făcut frumos, ce ai făcut, drăguță !

— Sufeream așa de mult, departe de el ! îmi răspunse ea, ca și cum explicația asta ar fi fost prea de ajuns.

— Foarte bine!.. foarte bine!.. Nici că se poate mai bine... Dar tu, băiete, de ce n'ai venit, băiete, să'mi spui: «Unchiule, eu o iubesc.., o iubesc și mă iubește... las-o 'n pace !»

— Nu știam că mă iubește, răspunse el.

— Din bine în mai bine! Sunteți doi nevinovați; voi sunteți doi mieluși... Minunat... Dar ie stai, când v-ați lămurit voi, când v-ați deschis inima unu altuia?

— Astăzi, în timp ce tu dormeai.

Și imi povestiră spăimântătorul adevăr : După masă, într'o singură strângere de mână, ei simțiseră toată grozăvia situației și se hotărâseră să moară amândoi în noaptea asta.

— Cum! și tu?..

Drept răspuns, ea scoase din buzunar o sticlută care avea pe ea o etichetă cu cap de mort.

— Ce e asta?

— Acid prusic

— Haida-del.. Și de unde-i asta?

Un chimist tânăr, cu care ea luase lecții de dant, și pe care îl scosese din minți, îi făcuse odată darul ăsta așa de drăgălaș.

— Și tu aveai de gând să bei asta... hai?...

Ea mă privi cu ochii ei mari, hotărâți, și mișcă capul de două-trei ori... Înțelesei foarte bine și mi se zbârli părul; nițel mai trebuia și apoi aveam o noapte de nuntă de se ducea pomina.

— Ei, și acum ce să fac eu cu voi amândoi?

— Scapă-ne !,.. ai milă de noi.

Amândoi stau la picioarele mele și-mi ling mâinele. Dar dumnevoastră știți bine, domnilor, că eu sunt om cum se cade; asta e meseria mea... Așa că am găsit un mijloc de a anula cât mai curând căsătoria mea cea neisprăvită.

Ion primi poruncă să înhame și după un sfert de ceas îmi duceam soția de douăsprezece ceasuri, la Gorowen, lângă soră-mea, sub a cărei ocrotire avea să stea până la pronunțarea divorțului: de 'ntors la tată-său nu voia să se întoarcă cu nici un chip...

Lothar mă 'ntrebă foarte nevinovat dacă ar putea să ne 'nsoțească.

— Fă bine și te du acasă, mucosule! îi răspunsei.

Eu, domnilor, când vreau, știu să m'arăt aspru.

Când mă'ntorsei acasă, pendula arăta ceasurile cinci. Eram mort de oboseală și picioarele par'că-mi erau rupte.

Linște peste tot. Înainte de plecare, spusese oamenii să se culce. Străbătând prin vestibul, unde tot mai ardeau luminile, văzui o ușă 'mpodobită cu ghirlande. Ea dădea în faimoasa cameră de culcare, în care soră-mea nu mă lăsase să 'ntru, vrând să-mi păstreze această neașteptată plăcere pentru ziua cea mare.

Deschisei ușa, așa de curiozitate, și privirile mi se cufundară 'ntr'o adevărată capelă arzătoare de unde se 'nălțau parfumuri necunoscute... Pretutindeni văpseli, tapete, o lampă de biserică atârna de tavan și chiar acolo, pe niște trepte se ridica un fel de catafalc, cu podoabe aurite și cu o cuvertură de mătase...

Care va să zică aici eram să dorm eu, pe catafalcu'-ăsta ?..

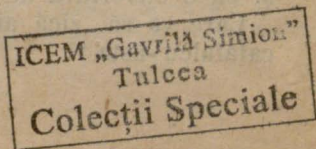
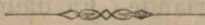
— Brrr !... făcui, și trântind ușa, o rupsei la fugă cât mă țineau picioarele prăpădite.

Ajuns în odaia mea, îmi aprinsei lampa de lucru, lampa mea bună și frumoasă, lampa de demult, care îmi zâmbea ca un soare..

Lipit de perete, îmi lăsaseră patul cel îngust, patul meu de câmp, învechit... ah ! domnilor, dac'ați ști, domnilor, ce ușurare am simțit la vederea lui!..

Mă desbrac, îmi aprind o țigară bună... mă vâr în așternut... și încep să citesc un capitol interesant din războiul franco-german.

Și pot să vă asigur, domnilor, nici odată n'am dormit mai bine ca în noaptea nunții mele.

BIBLIOTECA „LUMEN“

(urmare)

34.—		
35.—	C. Rădulescu-Motru . . .	Naționalismul
36.—	C. Dobrogeanu-Gherea . . .	Din trecutul depărtat
37.—	Dr. Bernheim	Hypnotismul
38.—	A. Cehov	Ursul
39.—		
40.—	Dr. N. Leon	Moniste : Libera cugetare, etc.
*41.—	L. Tolstoi	Există Dumnezeu ?
42.—	Const. Mille	Rochia Cațiței
43.—	C. Rădulescu-Motru	Sufletul neamului nostru
44.—		
45.—	H. Heine	Amintiri duioase
46.—	J. J. Rousseau	Libertatea și altele
47.—	Victor Anestin	Ce sunt cometele ?
48.—	Maxim Gorki	În Temniță
49.—	Platon	Ce-i amorul ?
50.—	Kari Marx	Muncă, Marfă, Bani.
51.—	L. Tolstoi	Adevărul și Minciuna
52.—	Carmen Sylva	Cugetările unei Regine
53.—		
54.—	N. Vaschide	Psihologia socială : Imitația
55.—	Dr. N. Leon	Monismul — și altele
56.—	N. Gogol	Hatmanul și alte nuvele
57.—	A. Schopenhauer	Durerile lumii
58.—	Dr. M. Câmpeanu	Psihologia militarului
59.—	Maxim Gorki	Din jertfele iubirii
60.—	P. Bujor	Mi-a cântat cucu 'n față
61.—	L. Tolstoi	Mici povestiri
62.—	Lessing	Educația omenirii
63.—	Al. Pușkin	Haremul și alte nuvele
64.—	B. P. Hasdeu	Dumnezeu (poem)
65.—	C. Mantegazza	Arta de a iubi
66.—	Carmen Sylva	De ce ne trebuiesc regii ?
67.—	Goethe, Schiller Lessing Heine, Lenau	Poezii alese
68.—		
69.—	H. Sudermann	Nunta Yolantei

ABONAMENTE

25	numere (expediate franco)	Lei 3.—
50	„ „ „	„ 5.75
100	„ „ „	„ 11.—

Sumele se vor trimite numai prin mandat postal pe adresa Editurii „Lumen“, Str. Calonfirescu, 7, București.

„LUMEN“ à 20 bani ex. tarul

Li
2000

L. Tolstoi : <i>Rămas bun ! (Testamentul filoz.)</i>	20 bani
A. Cehov : <i>Nervii (Nuvele umoristice)</i>	20 bani
M. Gorki : <i>Stăpâni și Robi</i>	20 bani
E. Haeckel : <i>Despre Minuni</i>	20 bani
Max Nordau : <i>Unde-i adevărul?</i>	20
P. Bujor : <i>Foamea și Iubirea (epuizat)</i>	
C. Lombroso : <i>Femeia criminală (epuizat)</i>	
Dr. N. Leon : <i>Instinctul Sexual</i>	20 bani
A. St. Rodion : <i>Heine și Grenier</i>	20 bani
M. Maeterlinck : <i>Nemurirea</i>	20 bani
Guttenberg : <i>Invenția Tiparului.</i>	26 bani
L. Tolstoi : <i>Țarul și Mujicul</i>	20 bani
Dr. I. Duscian : <i>Ateul în fața morții.</i>	25 bani
M. Gorki : <i>A fost odată</i>	15 bani

În provincie neavând nici un depozitar pentru broșurile de mai sus, comenzile se vor adresa direct Editurii LUMEN-București Calonsfrescu, 7.

A APĂRUT :

LEON TOLSTOI

Studiu critic de G. BRANDES

Cu 10 clișee — fotografii

Un exemplar 50 bani

Depozitul de cărți poștale ilustrate en gros

HOROVITZ

s'a mutat în str. Doamnei, 16

— Revânzătorilor catalog franco la cerere —